

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

TEN/263

**Η χάραξη μιας ενεργειακής
πολιτικής για την Ευρώπη
(Στρατηγική της
Λισσαβώνας)**

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
με θέμα

"Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη" (Στρατηγική της Λισσαβώνας)
(Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2006 (επιβεβαιώθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2006) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Εσωτερικού Κανονισμού της, να συντάξει ενημερωτική έκθεση με θέμα:

Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη.

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της της 14^{ης} και 15^{ης} Μαρτίου 2007, αποφασίστηκε η ενημερωτική έκθεση να μετατραπεί σε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας (άρθρο 29(2) του Εσωτερικού Κανονισμού).

Το τμήμα "Μεταφορές, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών" στο οποίο είχε ανατεθεί η κατάρτιση των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 19 Ιουνίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση της κ. Sirkeinen.

Κατά την 437^η σύνοδο της ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Ιουλίου 2007 (συνεδρίαση της 12^{ης} Ιουλίου), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 126 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

*

* *

1. **Συστάσεις**

1.1 Η ενέργεια έχει αποβεί κεντρικό πολιτικό ζήτημα το οποίο συνδέεται στενά με την στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

- Η ενέργεια καθορίζει ολοένα και μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Για να μπορέσει η ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της ενεργειακής πολιτικής, όπως είναι η αλλαγή του κλίματος, η ασφάλεια του εφοδιασμού και η ανταγωνιστικότητα, χρειάζεται να μετατραπεί σε μία εξαιρετικά αποτελεσματική οικονομία με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα
- Για το σκοπό αυτό απαιτείται μια σφαιρική προσέγγιση καθώς και η μελέτη σε ευρωπαϊκό επίπεδο της ενεργειακής ζήτησης, της διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού με βάση διαφοροποιημένες πηγές, της πρόσβασης σε δίκτυα και της τήρησης ενιαίας στάσης στις εξωτερικές σχέσεις για το θέμα της ενέργειας, και άλλων μέτρων που θα μπορούσαν να θεσπιστούν.
- Η δημιουργία και η αξιοποίηση καινοτομιών, οι οποίες θα επιτρέψουν την μετατροπή αυτή, απαιτούν την ύπαρξη συγκεκριμένων συνθηκών, καθώς και ειδικών μέτρων στο επίπεδο της Ένωσης, των κρατών μελών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών.

1.2 Η αύξηση και η βελτίωση της απασχόλησης βρίσκονται στο επίκεντρο της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Όταν οι συνθήκες αγοράς αλλάζουν, χάνονται ορισμένες θέσεις απασχόλησης στον τομέα της ενέργειας. Ταυτόχρονα, η εξεύρεση νέων ενεργειακών λύσεων μπορεί να

συμβάλει σημαντικά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας. Η εκπαίδευση και η κατάρτιση μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη διαδικασία αυτή.

1.2.1 Εκτός από την απασχόληση, και άλλες πτυχές της κοινωνικής διάστασης της ενέργειας κατέχουν μείζονα θέση στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Σε αυτές περιλαμβάνονται, πιο συγκεκριμένα, η ανάγκη παροχής δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε προσιτές τιμές. Η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, πρέπει να συμμετέχει ενεργά στην διαμόρφωση της ενεργειακής πολιτικής.

1.3 Η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με τις εθνικές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές (ΟΚΕ) διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις για την ενεργειακή πολιτική, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας με θέμα "Μία ενεργειακή πολιτική για την κοινωνία των πολιτών":

- Να εξεταστούν λεπτομερώς οι ενεργειακές πολιτικές και άλλες αντίστοιχες συνθήκες-πλαίσια σε συνάρτηση με τους στόχους της ΕΕ που συνδέονται με την επίτευξη μιας αποτελεσματικής και χαμηλής σε κατανάλωση άνθρακα οικονομίας.
- Να εξασφαλιστεί ένα εξειδικευμένο και επαρκώς δραστήριο εργατικό δυναμικό με τη βοήθεια ενός εκπαιδευτικού συστήματος υψηλής ποιότητας.
- Να προβλεφθεί επαρκής Ε&Α με κρατική χρηματοδότηση, ανάλογη με αυτή των ανταγωνιστών της ΕΕ, και να αναληφθούν δράσεις για την αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε&Α.
- Να αναπτυχθεί η διεθνής συνεργασία στον τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών, κυρίως δε η συνεργασία με άλλους σημαντικούς παράγοντες του τομέα. Να παρακολουθούνται συστηματικά οι πολιτικές στον τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών και τα αντίστοιχα μέτρα εκ μέρους των κύριων ανταγωνιστών και εταίρων.
- Να διασφαλιστεί ότι θα υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου για τις φάσεις ανάπτυξης και έναρξης δραστηριότητας των ΜΜΕ, καθώς και για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε νέες τεχνολογίες.
- Να καθιερωθεί ένας ανοικτός και υγιής ανταγωνισμός στις αγορές ενέργειας προκειμένου να αναγκαστούν οι επιχειρήσεις να καινοτομήσουν. Στην περίπτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η πρόσβαση σε δίκτυα πιθανόν να έχει καθοριστική σημασία για την δημιουργία επιτυχών καινοτομιών.
- Να αρθούν τα εμπόδια που τίθενται στις επενδύσεις που είναι απαραίτητες για την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Οι απαιτήσεις όσον αφορά τον προγραμματισμό και την έκδοση αδειών επιβραδύνουν, και ορισμένες φορές εμποδίζουν, την πραγματοποίηση επενδύσεων. Για να περιοριστούν οι κίνδυνοι στον τομέα των επενδύσεων, το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να είναι προβλέψιμο και σταθερό.
- Να εξασφαλιστεί η πρόσβαση της ΕΕ και των διεθνών αγορών στις νέες τεχνολογίες.
- Να καθιερωθούν ίσοι όροι ανταγωνισμού, όπως π.χ. μία ενιαία διεθνής τιμή για το δικαίωμα εκπομπών CO₂, λαμβάνοντας μέριμνα ώστε τα δικαιώματα αυτά να μην εξομοιωθούν με ένα οποιοδήποτε εμπόρευμα διότι από τη μείωσή τους εξαρτάται η διατήρηση της ζωής στον πλανήτη μας.

- Να τεθούν φιλόδοξοι στόχοι διότι με τον τρόπο αυτό μπορεί να ισχυροποιηθεί η θέση της ΕΕ στις διεθνείς αγορές των αποτελεσματικών ενεργειακών τεχνολογιών και των τεχνολογιών του τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι στόχοι ωστόσο που θα υιοθετηθούν και οι σχετικές με αυτούς προθεσμίες πρέπει να τεθούν με προσοχή ώστε να είναι εφικτοί.
- Να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην επιλογή των μέτρων που θα αποσκοπούν στην ενεργό υποστήριξη της καινοτομίας, ούτως ώστε τα αποτελέσματα να είναι αποδοτικά από οικονομική άποψη. Τα μέτρα αυτά μπορούν να αφορούν τα εξής:
 - Χρηματοδότηση της E&A·
 - Εκπαίδευση και κατάρτιση·
 - Ευαισθητοποίηση του κοινού·
 - Μηχανισμούς καθορισμού τιμών, φορολογία·
 - Επιδοτήσεις·
 - Δεσμευτικούς στόχους και υποχρεώσεις·
 - Ρυθμίσεις και δεσμευτικοί κανόνες·
 - Εκούσια πρότυπα, εκούσιες συμφωνίες·
 - Δημόσιες συμβάσεις.

1.4 Προκειμένου να επιτευχθεί ο άμεσα αναγκαίος μετασχηματισμός του ενεργειακού τομέα, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα σημεία:

- μέτρα για τον καθορισμό μιας κατάλληλης ενιαίας τιμής για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα,
- επέκταση των δράσεων E&A εκ μέρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με στόχο την ενθάρρυνση νέων μορφών ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης,
- εφαρμογή κανονιστικών διατάξεων προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των ειδών προϊόντων,
- ενεργητικότερη αξιοποίηση των δημόσιων συμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των προτύπων ενεργειακής απόδοσης, ιδίως στον τομέα των κατασκευών.

2. **Εισαγωγή**

2.1 Η ΕΟΚΕ, σε συνεργασία με τα εθνικές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές, πρόκειται να εκδώσει, στις αρχές του 2008, μία "συνοπτική έκθεση" με θέμα τις προτεραιότητες της στρατηγικής της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Η παρούσα γνωμοδότηση για την ενεργειακή πολιτική αποτελεί μέρος της συνοπτικής αυτής έκθεσης. Η γνωμοδότηση καταρτίστηκε και αυτή σε συνεργασία με τις εθνικές ΟΚΕ, κυρίως δε με την ενεργό συμμετοχή των ΟΚΕ της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Μάλτας.

- 2.2 Η γνωμοδότηση αναφέρεται στο Τμήμα Β: "Μικροοικονομικές μεταρρυθμίσεις για την αύξηση του αναπτυξιακού δυναμικού της Ευρώπης" των "Ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη και την απασχόληση (2005-2008)". Πιο συγκεκριμένα αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές 8 για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, 12 για την Ε&Α, 13 για την καινοτομία και ΤΠΕ και 14 για την βιώσιμη χρησιμοποίηση των πόρων¹.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Μαρτίου του 2006

- 2.3 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την ικανοποίησή του, στα συμπεράσματα της συνεδρίασής του της 23^{ης} και 24^{ης} Μαρτίου 2006, για "τις πρωτοβουλίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής των Περιφερειών και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για μεγαλύτερη οικειοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την απασχόληση και την ανάπτυξη, που τέθηκε εκ νέου σε κίνηση, σε κοινοτικό επίπεδο. Ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών να συνεχίσουν τις εργασίες τους και τους ζητεί να εκπονήσουν στις αρχές του 2008 συνοπτικές εκθέσεις προς στήριξη της εταιρικής σχέσης για την ανάπτυξη και την απασχόληση" (σημείο 12 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας).
- 2.4 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι "το ευρωπαϊκό τοπίο χαρακτηρίζεται από τον έντονο εξωτερικό ανταγωνισμό, τη γήρανση του πληθυσμού, υψηλότερες ενεργειακές τιμές και την ανάγκη διασφάλισης του ενεργειακού εφοδιασμού" (σημείο 7 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας). Επιπλέον, "επιβεβαιώνει ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές 2005-2008 για την απασχόληση και την ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό συμφωνεί ως προς τα εξής: – ειδικοί τομείς δράσεων προτεραιότητας όσον αφορά την επένδυση στη γνώση και την καινοτομία, το επιχειρηματικό δυναμικό, ιδίως των ΜΜΕ, και την απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (...) καθώς και τον καθορισμό μιας Ενεργειακής Πολιτικής για την Ευρώπη" (σημείο 16 των Συμπερασμάτων της Προεδρίας).
- 2.5 Όσον αφορά το ζήτημα της ενέργειας, "το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σημειώνει ότι η Ευρώπη αντιμετωπίζει πολλές και διάφορες προκλήσεις στον τομέα της ενέργειας: συνεχιζόμενες δυσχέρειες στην αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου, αυξανόμενη εξάρτηση από τις εισαγωγές και περιορισμένη μέχρι στιγμής διαφοροποίηση, υψηλές τιμές καυσίμων με απρόβλεπτες αιχμές, αύξηση της παγκόσμιας ενεργειακής ζήτησης, κινδύνους ως προς την ασφάλεια για τις χώρες παραγωγής και διέλευσης καθώς και για τις οδούς μεταφοράς, αύξηση της απειλής κλιματικών αλλαγών, αργή πρόοδο όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ανάγκη περισσότερης διαφάνειας στις αγορές ενέργειας και περαιτέρω ενοποίησης και διασύνδεσης των εθνικών αγορών ενέργειας ενόψει της ολοκλήρωσης της ελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας (Ιούλιος 2007), περιορισμένο συντονισμό μεταξύ των φορέων του ενεργειακού τομέα τη στιγμή που απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές του εν λόγω τομέα" (Σημείο 43).

¹

COM(2005) 141 τελικό, Ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την ανάπτυξη και την απασχόληση

- 2.6 "Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ανταποκρινόμενο σε αυτές τις προκλήσεις και με βάση την κατάλληλα διαρθρωμένη Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής «Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια» και τη συμβολή του Συμβουλίου, απευθύνει προτροπή για τη χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη, με στόχο αποτελεσματική κοινοτική πολιτική, συνοχή μεταξύ των κρατών μελών και συνέπεια των δράσεων στους διάφορους τομείς άσκησης πολιτικής και ισόρροπη επιδίωξη των τριών στόχων, δηλ. της ασφάλειας εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και της περιβαλλοντικής αειφορίας" (Σημείο 44).
- 2.7 "Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι για να επιτευχθεί αυτή η συνέπεια τόσο στις εσωτερικές όσο και στις εξωτερικές πολιτικές της ΕΕ, η ενεργειακή πολιτική πρέπει να ανταποκρίνεται στα αιτήματα πολλών τομέων πολιτικής. Στο πλαίσιο μιας στρατηγικής οικονομικής ανάπτυξης και μέσω ανοικτών και ανταγωνιστικών αγορών, προάγει τις επενδύσεις, την τεχνολογική ανάπτυξη, το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο. Συνδέεται στενά με την πολιτική για το περιβάλλον καθώς και με την πολιτική για την απασχόληση, την περιφερειακή πολιτική και προπόντων την πολιτική μεταφορών. Επιπλέον, οι πτυχές της εξωτερικής και της αναπτυξιακής πολιτικής αποκτούν αυξανόμενη σημασία για την προώθηση των στόχων της ενεργειακής πολιτικής με άλλες χώρες" (Σημείο 45).
- 2.8 "Η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική (...) θα πρέπει λοιπόν να βασίζεται σε κοινές προοπτικές όσον αφορά τη μακροπρόθεσμη προσφορά και ζήτηση και σε αντικειμενική και διαφανή αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων όλων των ενεργειακών πηγών και να συμβάλλει ισόρροπα σε τρεις κύριους στόχους: (Σημεία 46+47).
- στην αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού·
 - στην εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και της δυνατότητας ενεργειακού εφοδιασμού τόσο των επιχειρηματιών όσο και των καταναλωτών, σε προσιτές τιμές στο πλαίσιο σταθερού ρυθμιστικού περιβάλλοντος·
 - στην προώθηση της περιβαλλοντικής αειφορίας.
- 2.9 Για την επίτευξη αυτών των κύριων στόχων, η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική θα πρέπει:
- να εξασφαλίζει διαφάνεια και αποφυγή διακρίσεων στις αγορές
 - να είναι συμβατή με τους κανόνες ανταγωνισμού
 - να είναι συμβατή με τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας
 - να σέβεται πλήρως την κυριαρχία των κρατών μελών επί των πρωτογενών πηγών ενέργειας και το κυριαρχικό τους δικαίωμα να αποφασίζουν τις μορφές ενέργειας που χρησιμοποιούν και τις σχετικές αναλογίες.

Η δέσημη μέτρων του 2007 στον τομέα της ενέργειας

- 2.10 Η Επιτροπή πρόκειται να αρχίσει, από το 2007, να υποβάλλει, σε τακτά χρονικά διαστήματα Επισκόπηση για την Ενεργειακή Στρατηγική. Στις 10 Ιανουαρίου 2007, η Επιτροπή

δημοσίευσε την πρώτη της επισκόπηση, καθώς και μία ανακοίνωση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο "Μία ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη", το λεγόμενο "ενεργειακό πακέτο".

- 2.11 Το σημείο αφετηρίας της Επιτροπής για μία ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική είναι τριπλό: η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, η προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης και ο περιορισμός της τρωτότητας της ΕΕ εξαιτίας των εισαγωγών πετρελαίου και αερίου από το εξωτερικό.
- 2.12 Η Επιτροπή παρουσιάζει ως κύριο στόχο της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% έως το 2020. Ο στόχος αυτός της ΕΕ πρέπει να εξετασθεί σε συνάρτηση με την ανάγκη να αναλάβουν τα βιομηχανικά έθνη δράση σε διεθνή κλίμακα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η δέσμευση αυτή, ωστόσο, εάν εξασφαλιστεί, δεν επαρκεί· η ΕΕ θα πρέπει να προβεί και σε άλλες ενέργειες. Συνεπώς, θα πρέπει να επιδιωχθεί η αύξηση του ποσοστού αυτού, ώστε η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου να φθάσει το 30% έως το 2020 και το 60-80% έως το 2050.
- 2.13 Ανησυχίες ωστόσο δεν διαπιστώνονται μόνον όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος, αλλά και όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, την οικονομία της και την ευημερία των πολιτών της. Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι η επίτευξη του πιο πάνω στόχου θα περιορίσει, κατ' επέκταση, την ολοένα αυξανόμενη έκθεση της ΕΕ στην συνεχώς μεγαλύτερη αστάθεια των τιμών του πετρελαίου και αερίου, θα οδηγήσει σε μία πιο ανταγωνιστική ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας και θα προωθήσει την τεχνολογία και την απασχόληση.
- 2.14 Βάσει των ειδικών όρων του τομέα της ενέργειας, για να επιτευχθεί ο γενικός αυτός στόχος όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου θα χρειαστεί να περιορίσει η ΕΕ την ποσότητα CO₂ της ενεργειακής της χρήσης κατά τουλάχιστον 20%, και ίσως μάλιστα περισσότερο, μέσα στα επόμενα 13 χρόνια. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ θα αποβεί παγκόσμια ηγετική δύναμη και θα λειτουργήσει ως καταλύτης, προκαλώντας μία νέα βιομηχανική επανάσταση.
- 2.15 Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η Επιτροπή προτείνει, επίσης, οι προσπάθειες να εστιαστούν σε έναν αριθμό μέτρων που συνδέονται με την ενέργεια – όπως βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα – καθώς και σε νέα μέτρα – προκειμένου να διασφαλιστεί ότι θα έχουν όλοι πρόσβαση στα οφέλη της εσωτερικής αγοράς ενέργειας–, όπως επίσης και στην ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών με βάση ένα πιο μακροπρόθεσμο όραμα για την ανάπτυξη της ενεργειακής τεχνολογίας, ενώ θα πρέπει να εξεταστεί εκ νέου το ζήτημα της ασφάλειας και της προστασίας και να καταβληθούν δραστηριές προσπάθειες ώστε η ΕΕ να "ομιλεί με μία φωνή" στις διαπραγματεύσεις της με τους διεθνείς εταίρους της, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών ενέργειας, των εισαγωγέων ενέργειας και των αναπτυσσόμενων χωρών.

- 2.16 Η επισκόπηση περιλαμβάνει ένα σχέδιο δράσης στον τομέα της ενέργειας με δέκα σημεία το οποίο συνοδεύεται από ένα χρονοδιάγραμμα για τα επιμέρους μέτρα. Το σχέδιο δράσης συνοδεύεται από μία πρώτη δέσμη συγκεκριμένων μέτρων. Μεταξύ αυτών συμπεριλαμβάνονται τα εξής:
- κατάρτιση έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή εκ μέρους των κρατών μελών της εσωτερικής αγοράς αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και σχετικά με τα αποτελέσματα έρευνας για την κατάσταση του ανταγωνισμού στους δύο αυτούς τομείς·
 - υιοθέτηση ενός σχεδίου διασυνδέσεων προτεραιότητας στα δίκτυα ηλεκτρισμού και αερίου των κρατών μελών, ώστε να γίνει πραγματικότητα το ευρωπαϊκό διασυνδεδεμένο δίκτυο μεταφοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας·
 - υποβολή προτάσεων για την προώθηση της αιεφόρου παραγωγής ενέργειας από ορυκτά καύσιμα·
 - κατάρτιση ενός χάρτη πορείας και υιοθέτηση πρόσθετων πρωτοβουλιών για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κυρίως δε τον βιοκαυσίμων για τις μεταφορές·
 - ανάλυση της κατάστασης της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη·
 - σύνταξη ενός φύλλου εργασίας για ένα ευρωπαϊκό στρατηγικό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών.
- 2.17 Το σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση που η Επιτροπή υιοθέτησε στις 19 Οκτωβρίου 2006 αποτελεί μέρος του σχεδίου δράσης. Η ανακοίνωση της Επιτροπής «Περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη στους 2° – Πολιτικές επιλογές για την ΕΕ και τον κόσμο μέχρι το 2020 και μετέπειτα» και η στρατηγική επισκόπηση αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλοενισχύονται.
- 2.18 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστήριξε πλήρως τις προτάσεις της Επιτροπής κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής της 8-9 Μαρτίου 2007. Η Επιτροπή θα καταρτίσει, στην επόμενη φάση, μία αναλυτική νομοθετική πρόταση, καθώς και άλλες σχετικές προτάσεις οι οποίες θα είναι σύμφωνες με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου. Μία δεύτερη στρατηγική ενεργειακή επισκόπηση, η οποία θα δημοσιευτεί σε δύο χρόνια, θα παρουσιάσει την πρόοδο που θα έχει σημειωθεί στον τομέα καθώς οι αρχηγόι κρατών και κυβερνήσεων έχουν αναλάβει τη δέσμευση να συζητούν τακτικά τα θέματα ενέργειας.

Προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την ενεργειακή πολιτική

- 2.19 Η ΕΟΚΕ κατήρτισε, κατά τη θητεία της 2002-2006, διάφορες γνωμοδοτήσεις σχετικά με θέματα που άπτονται της ενέργειας, ιδιαίτερα δε σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τον ρόλο διαφόρων ενεργειακών πηγών και τεχνολογιών. Τέλος, κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της του Σεπτεμβρίου 2006, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε διερευνητική γνωμοδότηση, με τίτλο "Ο ενεργειακός εφοδιασμός της ΕΕ: Στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα"², που βασιζόταν σε

² ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σελ 185.

μεγάλο βαθμό στις προηγούμενες αυτές γνωμοδοτήσεις. Η γνωμοδότηση αυτή κάλυπτε πολλά θέματα που εθίγησαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Μαρτίου 2006. Τα κύρια συμπεράσματα της γνωμοδότησης είναι:

- 2.20 "Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί ότι η Ευρώπη χρειάζεται να θέσει ένα στρατηγικό στόχο για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών της πηγών, που να ανταποκρίνεται όσο το δυνατό περισσότερο στους στόχους της οικονομικής πολιτικής, της ασφάλειας του εφοδιασμού και στην πολιτική για την κλιματική αλλαγή. Όλες οι πηγές ενέργειας και οι τεχνολογίες έχουν, σε σχέση με τους στόχους αυτούς, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη με τρόπο ανοικτό και ισορροπημένο." (σημείο 1.1).
- 2.21 "Η αυξανόμενη χρήση ανανεώσιμων πηγών για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας προσφέρει δυνατότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν. Όμως ακόμη και εάν επιτευχθεί ο στόχος που έχει τεθεί για το 2020, δηλ. το 20% της απαιτούμενης ενέργειας να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, (...) είναι απίθανο να μπορέσουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας να υποκαταστήσουν πλήρως τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας στο εγγύς μέλλον." (σημείο 1.5).
- 2.22 "Όλες οι επιλογές πρέπει να παραμείνουν ανοικτές. Τα σενάρια που η ΕΕ των 25 παρουσίασε στο κεφάλαιο 4 υποστηρίζουν σαφώς το συμπέρασμα αυτό. Ακόμη και το σενάριο που βασίζεται σε υποθέσεις για την επίτευξη πολύ σοβαρών εξελίξεων στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας και την αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας δεν καθιστά καμία ενεργειακή τεχνολογία παρωχημένη χωρίς αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον ή την οικονομία." (σημείο 1.9).
- 2.23 "Χρειάζονται πολιτικές στρατηγικές με τις οποίες το σημερινό μείγμα να εξελιχθεί προς τον περιορισμό της εξάρτησης από το εξωτερικό και προς τη χρήση περισσότερων από τις πηγές που δεν παράγουν εκπομπές και είναι διαθέσιμες στην Ευρώπη, με βάση το δεδομένο ότι οι παράγοντες της αγοράς λαμβάνουν αποφάσεις για επενδύσεις σε πολλές τεχνολογίες." (σημείο 1.10).
- 2.24 Η ΕΟΚΕ συνέστησε "την κατάρτιση στρατηγικής για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα. Στα πλαίσια αυτά, είναι σημαντικό να διευκρινιστούν οι ρόλοι της ΕΕ, των κρατών μελών, των ανεξάρτητων αρχών και των παραγόντων της αγοράς." (σημείο 1.11).

Η ΕΟΚΕ πρότεινε η στρατηγική για το βέλτιστο ενεργειακό μείγμα να συνίσταται από τα ακόλουθα στοιχεία:

- ενεργειακή απόδοση, συμπεριλαμβανομένου του συνδυασμού θέρμανσης και παραγωγής ενέργειας·

- ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, περιλαμβανόμενης της χρήσης βιοκαυσίμων στις μεταφορές·
- αύξηση της ενεργειακής απόδοσης στις μεταφορές·
- βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας και επίλυση του προβλήματος των πυρηνικών αποβλήτων·
- καθαρές τεχνολογίες άνθρακα και προετοιμασία για αύξηση της χρήσης των αποθεμάτων άνθρακα της ΕΕ·
- ενθάρρυνση των επενδύσεων στα τερματικά υδροποιημένου φυσικού αερίου·
- διαμόρφωση του κατάλληλου πλαισίου για την διασφάλιση επαρκών επενδύσεων στην παραγωγή και μεταφορά ενέργειας·
- ανάγκη να διατυπώνει η ΕΕ τις θέσεις της "με μία φωνή" δεδομένου ότι αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους παράγοντες της διεθνούς σκηνής όσον αφορά την ενέργεια·
- εκτίμηση του αντίκτυπου που έχουν οι αλλαγές του σημερινού και του μελλοντικού κλίματος καθώς και τα μέτρα περιβαλλοντικής πολιτικής σε άλλους στόχους ενεργειακής πολιτικής·
- εξεύρεση λύσης σε παγκόσμια κλίμακα για τις μετά το Κιότο πολιτικές για το κλίμα, η οποία να καλύπτει τουλάχιστον όλους τους μεγάλους παραγωγούς εκπομπών αερίων·
- αύξηση των δράσεων υπέρ της Ε&Α και τηΝ επέκταση της υποστήριξης που η ΕΕ παρέχει στην Ε&Α, τόσο σε μακροπρόθεσμη όσο και σε βραχυπρόθεσμη βάση.

3. **Συστάσεις της ΕΟΚΕ για μία ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας**

- 3.1 Η ενέργεια αποτελεί ανάγκη στη σύγχρονη κοινωνία. Για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις ανάγκες μας σε φαγητό, θέρμανση (στα ψυχρά κλίματα), φωτισμό, μεταφορές, εμπορεύματα και καταναλωτικά αγαθά, καθώς και σε μία ολοένα μεγαλύτερη, σήμερα, ζήτηση σε τηλεπικοινωνίες και σε επεξεργασία πληροφοριών, είναι απαραίτητο να έχουμε εξασφαλίσει τον εφοδιασμό μας σε ενέργεια. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο ανταποκρινόμαστε στις ανάγκες αυτές μπορεί και πρέπει να αλλάξει. Ενώπιον των σημερινών προκλήσεων, κυρίως δε της αλλαγής του κλίματος, χρειαζόμαστε επειγόντως μία αλλαγή προτύπου με στόχο την επίτευξη μιας ιδιαίτερα αποτελεσματικής ενεργειακής οικονομίας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα.

- 3.2 Η ενέργεια έχει στενή σχέση με την στρατηγική της Λισσαβώνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβώνας, χρειάζεται να υπάρχει επαρκής διαθέσιμη ενέργεια σε προσιτές και ανταγωνιστικές τιμές. Ταυτόχρονα, νέες λύσεις στον τομέα αυτό μπορούν, ιδιαίτερα εάν σημειώσουν επιτυχία στις διεθνείς αγορές, να αποτελέσουν ισχυρές κινητήριες δυνάμεις για την ανταγωνιστικότητα και την δημιουργία θέσεων απασχόλησης υψηλής ειδίκευσης.
- 3.3 Οι γενικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής – ανταγωνιστικότητα, ασφάλεια του εφοδιασμού και βιωσιμότητα – παραμένουν σε ισχύ. Η σοβαρή πρόκληση της κλιματικής αλλαγής καθιστά απαραίτητη τη συγκράτηση της αύξησης της ζήτησης σε ενέργεια, μέσω της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και της αύξησης του μεριδίου των πηγών εναλλακτικής ενέργειας και άλλων τεχνολογιών ενέργειας με χαμηλή κατανάλωση άνθρακα, όπως θα συμβεί στο μέλλον με τη δέσμευση και αποθήκευση του άνθρακα. Στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού συμβάλλει επίσης η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και η διαφοροποίηση των πηγών, καθώς και η διατύπωση των θέσεων της ΕΕ "με μία φωνή" στο πλαίσιο των εξωτερικών της σχέσεων. Η ανταγωνιστικότητα πρέπει να ενισχυθεί με τη βοήθεια μιας ανοικτής αγοράς με θεμιτό και εύρυθμο ανταγωνισμό, συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης της πρόσβασης σε δίκτυα, ενώ παράλληλα πρέπει να εξασφαλιστεί η παροχή δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.
- 3.4 Η δημιουργία περισσότερων και ποιοτικότερων θέσεων απασχόλησης κατέχει κεντρική θέση στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Όπως ο ανταγωνισμός στις αγορές απαιτεί γενικά, βελτιωμένη παραγωγικότητα, έτσι και οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικότερες στην αγορά της ενέργειας. Όταν χάνονται θέσεις απασχόλησης στον τομέα της ενέργειας οι εργαζόμενοι που μένουν άνεργοι πρέπει να υποστηρίζονται κατάλληλα. Ταυτόχρονα, οι θέσεις απασχόλησης στους τομείς που κάνουν χρήση ενέργειας είναι πιθανόν να αποκτήσουν μεγαλύτερη σημασία και να αυξηθούν. Ιδιαίτερα, η τάση για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και άλλες αναπτυσσόμενες τεχνολογίες θα δημιουργήσουν πολυάριθμες θέσεις απασχόλησης υψηλής κυρίως ποιότητας.
- 3.4.1 Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή, στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, στην κοινωνική διάσταση της ενεργειακής πολιτικής. Ένα από τα ζητήματα που άπτονται της διάστασης αυτής είναι η απασχόληση και οι θέσεις εργασίας, καθώς και η πρόσβαση όλων στην ενέργεια σε προσιτές τιμές, π.χ. στην παροχή δημοσίων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Η κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, πρέπει να λαμβάνει ενεργά μέρος στην χάραξη της ενεργειακής πολιτικής.
- 3.5 Η ΕΟΚΕ έχει εκθέσει αναλυτικά τις απόψεις της για τα πιο πάνω θέματα της ενεργειακής πολιτικής σε πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της και σε εύθετο χρόνο θα καταρτίσει γνωμοδοτήσεις για τις νομοθετικές και άλλες προτάσεις που θα υποβάλει η Επιτροπή με βάση τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το "Ενεργειακό πακέτο".

- 3.6 Προκειμένου να αποφευχθεί η περίπτωση διπλής εργασίας και να διασφαλιστεί ότι ο διάλογος για την ενέργεια θα έχει τη βέλτιστη προστιθέμενη αξία, η ΕΟΚΕ εστιάζει, στην προκειμένη γνωμοδότηση, την προσοχή της στη σχέση μεταξύ, αφενός, της ενεργειακής πολιτικής και, αφετέρου, της υποστήριξης του οράματος της στρατηγικής της Λισσαβώνας να αποβεί η Ευρώπη μία κοινωνία της γνώσης. Στην παρούσα γνωμοδότηση διατυπώνονται σχόλια σχετικά με τα θέματα που περιλαμβάνονται στο "Ενεργειακό πακέτο" και αφορούν τις καινοτομίες.

Ο ρόλος της τεχνολογίας και της καινοτομίας στην αντιμετώπιση των προκλήσεων του 21^{ου} αιώνα

- 3.7 Το πλαίσιο του "Ενεργειακού πακέτου" αποτελούν πολιτικοί στόχοι και μέτρα. Ωστόσο για να επιτευχθεί πραγματική πρόοδος χρειάζεται να αναπτυχθούν τεχνολογίες, να παραχθούν καινοτομίες και να αλλάξει η ισχύουσα συμπεριφορά, διότι, με τον τρόπο αυτό βελτιώνεται η ενεργειακή απόδοση, τόσο στο πλαίσιο της μετατροπής της ενέργειας όσο και της χρήσης της. Η καινοτομία μπορεί να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη μείωση της εξάρτησης από εξωτερικές πηγές ενέργειας δεδομένου ότι επιτρέπει την διαφοροποίηση του ενεργειακού μείγματος. Η καινοτομία είναι σαφώς απαραίτητη για να επιτευχθεί η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέσω της ανάπτυξης και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, "καθαρού" άνθρακα και άλλων ορυκτών καυσίμων, όπως επίσης και ασφαλούς πυρηνικής ενέργειας.
- 3.8 Καινοτομία σημαίνει γενικά ανανέωση. Σημαίνει ανάπτυξη νέων ιδεών και αξιοποίησή τους σε ευρεία κλίμακα, καθώς και μετατροπή τους σε οικονομικές αξίες. Με την έννοια αυτή καλύπτονται τόσο οι τεχνολογικές καινοτομίες όσο και νέες θεωρίες διαχείρισης και άλλες οργανωτικές λύσεις. Μπορεί να παραχθεί τόσο στο πλαίσιο της βιομηχανίας, όσο και στις υπηρεσίες και τον δημόσιο τομέα. Η έρευνα αποτελεί συχνά πηγή καινοτομίας, αλλά σαφώς δεν είναι η μόνη. Σχετικά με αυτό η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της με θέμα Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού³.
- 3.8.1 Οι ενεργειακές τεχνολογίες, όπως η αποδοτική καύση, οι ανεμογεννήτριες, οι ηλιακοί συλλέκτες ή τα μελλοντικά στοιχεία καυσίμου, η τεχνολογία υδρογόνου και η σύντηξη, βρίσκονται σήμερα στο επίκεντρο της προσοχής. Εξίσου σημαντικές είναι οι συνοδευτικές τεχνολογίες, όπως η ανάπτυξη υλικών ή η μετεωρολογία, οι οποίες διασφαλίζουν μία αποτελεσματική βελτιστοποίηση των προαναφερθέντων τεχνολογιών, καθώς βελτιώνουν τις προγνώσεις.
- 3.8.2 Οι τεχνολογίες που μπορούν να βελτιώσουν την χρήση της ενέργειας είναι σχεδόν απεριόριστες: καλύτερη μόνωση, ηλεκτρικές συσκευές χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας, ελαφρύτερα υλικά, καλύτερος σχεδιασμός βιομηχανικών προϊόντων και διαδικασιών· εάν ωστόσο οι ανάγκες των τεχνολογιών αυτών σε επενδύσεις και εμπειρογνωμοσύνη δεν

³ ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σελ 13.

καλυφθούν, η καινοτομία σε μεγάλους τομείς των τεχνολογιών αποτελεσματικής αξιοποίησης της ενέργειας για βιομηχανική χρήση θα καταπνιγεί στην ΕΕ.

- 3.8.3 Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών παρέχουν σημαντικό δυναμικό. Η αξιοποίησή τους στους τομείς της παραγωγής, της μετατροπής και της διανομής ενέργειας μπορεί, όπως συμβαίνει και στο πλαίσιο άλλων διαδικασιών, να οδηγήσει σε αυξημένη απόδοση και υψηλότερη παραγωγικότητα. Εξάλλου, οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην αύξηση της ασφάλειας και της προστασίας των διαφόρων λειτουργιών, κυρίως δε των δικτύων μεταφοράς της ενέργειας. Οι τεχνολογίες αυτές βοηθούν τους χρήστες και τους καταναλωτές να αποφασίζουν οι ίδιοι για τον τρόπο με τον οποίο θα αξιοποιούν την ενέργεια. Ένα παράδειγμα που θα απέφερε πολλά οφέλη είναι η επίλυση του προβλήματος των περιόδων αιχμής με τη διευκόλυνση της άμεσης αντίδρασης των καταναλωτών σε μηνύματα που έχουν σχέση με την τιμολόγηση. Σε γενικότερες γραμμές, η χρήση τεχνολογιών ΤΠΕ θα μπορούσε να υποκαταστήσει τις ανάγκες σε μεταφορές με τη βοήθεια, π.χ. της τηλεργασίας και των εικονοδιασκέψεων.
- 3.8.4 Η ΕΕ χρειάζεται επίσης να εξεύρει νέους τρόπους – καινοτομίες – στον τομέα της λειτουργίας και της διαχείρισης της ενέργειας και των ενεργειακών συστημάτων. Ο στόχος, στην προκειμένη περίπτωση, είναι η διασφάλιση της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε προσιτές τιμές. Ένα παράδειγμα είναι η διαχείριση της ασφαλούς λειτουργίας των συστημάτων παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας, καθώς και της συντήρησής τους, όπως και η λειτουργία της αγοράς (ανταλλαγές), η διαχείριση των περιόδων αιχμής και η προσαρμογή στο φως της ημέρας. Τέλος, πράγμα εξίσου σημαντικό, μία αποτελεσματική υλικοτεχνική υποστήριξη μπορεί να συμβάλει σημαντικά τόσο στην αντιμετώπιση της ζήτησης σε ενέργεια όσο και στην καλύτερη διαχείριση της κατανάλωσης καυσίμων.
- 3.8.5 Καινοτομίες χρειάζονται επίσης και στον τομέα της συμπεριφοράς. Βασικός παράγοντας εδώ είναι ο καταναλωτής – ο καθένας από εμάς μπορεί να αξιοποιήσει την ενέργεια κατά τρόπο πιο έξυπνο, για να γίνει όμως αυτό χρειάζονται νέες ιδέες και περισσότερες γνώσεις. Η πρόκληση για την αύξηση της ευαισθητοποίησης και την παροχή επαρκών πληροφοριών στους καταναλωτές είναι μεγάλη. Η περιφερειακή χωροταξία, η πολεοδομία καθώς και αρχιτεκτονικές λύσεις και προδιαγραφές για την ανέγερση κτηρίων μπορούν να συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό στη στήριξη των επιλογών των πολιτών στον τομέα της ενέργειας· για το σκοπό αυτό πρέπει προωθηθούν εκστρατείες με επίσημη πληροφόρηση που θα συνιστούν τη χρήση και εξοικονόμηση όσον αφορά την αποδοτικότητα της ενέργειας.
- 3.9 Είναι απαραίτητο να εξευρεθούν νέες λύσεις στα υπάρχοντα προβλήματα, είναι δε επείγον να γίνουν αλλαγές. Η πραγματοποίηση ριζικών αλλαγών όμως χρειάζεται χρόνο και συνεπώς είναι σημαντικό να αρχίσει αμέσως η κατανομή πόρων. Ταυτόχρονα, πρέπει να αρχίσουν να χρησιμοποιούνται ευρύτερα οι υφιστάμενες βέλτιστες τεχνολογίες με σκοπό, π.χ. την μείωση της χρήσης ενέργειας στα νοικοκυριά.

- 3.10 Για να συμβάλουν οι καινοτομίες και οι επενδύσεις στην αύξηση της απόδοσης, πρέπει να αξιολογείται ποσοτικά η απόδοση των άναντη τεχνολογιών. Ένα σημαντικό παράδειγμα είναι να αξιοποιείται το κόστος, με βάση τις διάφορες τεχνολογίες, της αποφυγής ενός 1 τόνου CO₂ – για παράδειγμα, οι ανεμογεννήτριες είναι πολύ ακριβότερες από την μόνωση των κτηρίων.

Προϋποθέσεις και πολιτικά μέτρα για την ενίσχυση της καινοτομίας

- 3.11 Για να παραχθούν καινοτομίες και να μπορέσουν να αξιοποιηθούν είναι απαραίτητο να υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις και να έχουν ληφθεί συγκεκριμένα πολιτικά μέτρα στο τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Καθώς η ΕΕ έχει τη φιλοδοξία να καταστεί ηγετική δύναμη σε παγκόσμια κλίμακα στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και των τεχνολογιών χαμηλής κατανάλωσης άνθρακα, έχει καθοριστική σημασία να εξετάζονται οι ενεργειακές πολιτικές και τα άλλα σχετικά πλαίσια σε συνάρτηση με αυτό το στόχο.
- 3.12 Η πρώτη προϋπόθεση για την παραγωγή επιτυχούς καινοτομίας είναι η ύπαρξη ενός κατάλληλα ειδικευμένου και δυναμικού εργατικού δυναμικού, το οποίο να έχει την υποστήριξη ενός εκπαιδευτικού συστήματος υψηλής ποιότητας. Η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών απαιτεί επαρκή E&A, καθώς και την πραγματοποίηση επενδύσεων με κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου σε ΜΜΕ κατά τα στάδια της ανάπτυξης και της έναρξης της δραστηριότητάς τους. Όταν ο ανταγωνισμός είναι υγιής και ανοικτός, οι επιχειρήσεις αναγκάζονται να καινοτομήσουν. Είναι απαραίτητη η πρόσβαση στις αγορές, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών αγορών. Στην περίπτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η πρόσβαση σε δίκτυα μπορεί να έχει καθοριστική σημασία για την παραγωγή επιτυχών καινοτομιών. Το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να σχεδιαστεί κατά τρόπο που να προωθείται η καινοτομία, θα μπορούσαν π.χ. να ανταμείβονται με συγκεκριμένους τρόπους οι καινοτόμοι επιχειρήσεις (το "Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας" δεν ανταμείβει τις επιχειρήσεις που λαμβάνουν εγκαίρως μέτρα για τον περιορισμό των εκπομπών αερίων). Ένα εξαιρετικά 'βαρύ' νομοθετικό πλαίσιο καταπνίγει την καινοτομία.
- 3.12.1 Πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι κερδοφόρες για να είναι σε θέση να επενδύουν. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση των επενδύσεων υπέρ της βελτίωσης της ενεργητικής απόδοσης, παρά το γεγονός ότι η απόσβεση επιτυγχάνεται σχετικά σύντομα. Η επιχειρήσεις του τομέα της ενέργειας υπήρξαν ιδιαίτερα κερδοφόρες τα τελευταία λίγα χρόνια, οι επενδύσεις ωστόσο εξακολουθούν να παραμένουν χαμηλές. Είναι γνωστό ότι οι απαιτήσεις που σχετίζονται με τον προγραμματισμό και την χορήγηση αδειών επιβραδύνουν την πραγματοποίηση επενδύσεων και ενίοτε την εμποδίζουν. Για να περιοριστούν οι κίνδυνοι που συνεπάγονται οι επενδύσεις, το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να είναι προβλέψιμο και σταθερό. Καθώς η απόσβεση των επενδύσεων στον τομέα της ενέργειας απαιτεί συχνά την παρέλευση μεγάλου χρονικού διαστήματος, θα ήταν σκόπιμη η χρήση ορισμένων τύπων συμβάσεων μακράς διάρκειας.

- 3.12.2 Για να επενδύσει μία εταιρεία στην ανάπτυξη ή χρήση μιας νέας τεχνολογίας, θα πρέπει να διασφαλίσει ότι θα πραγματοποιήσει κέρδη από τις επενδύσεις διότι οι αγορές θα είναι αρκετά σημαντικές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι εθνικές αγορές δεν είναι αρκετά μεγάλες και συνεπώς για την πραγματοποίηση μιας επένδυσης απαιτείται ολοένα και περισσότερο πρόσβαση στις διεθνείς αγορές. Εξίσου σημαντικό είναι να υπάρχει διεθνής ζήτηση και ίσοι όροι ανταγωνισμού. Τα μονομερή μέτρα που λαμβάνει η ΕΕ δεν παράγουν ζήτηση σε άλλες αγορές, μολονότι συν τω χρόνω αυτό μπορεί να συμβεί. Για παράδειγμα, ο καθορισμός τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂ ενδέχεται να αποτελέσει σημαντικό κίνητρο, θα πρέπει ωστόσο να επιβληθεί σε διεθνή κλίμακα.
- 3.12.3 Η ισχυρή θέση που κατέχει η ΕΕ στις διεθνείς αγορές όσον αφορά τις τεχνολογίες βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ενισχυθεί. Η φιλοδοξία της ΕΕ να αποτελέσει πρωτοπόρο στον τομέα των πολιτικών για το κλίμα, υιοθετώντας μεγαλεπήβολους στόχους, καθώς και στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μπορούν να συμβάλουν στη στήριξη του στόχου αυτού. Αυτό ωστόσο δεν μπορεί να συμβεί αυτόματα. Οι στόχοι και οι σχετικές με αυτούς προθεσμίες πρέπει να τεθούν προσεκτικά ώστε να υπάρξουν ρεαλιστικές πιθανότητες επίτευξής τους, ειδάλλως ενδέχεται να προκύψουν περαιτέρω δαπάνες και πιθανόν απώλειες θέσεων απασχόλησης. Για παράδειγμα, οι σχετικές τεχνολογίες πρέπει να βρίσκονται στην φάση της τελειοποίησής τους ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν εντός των προθεσμιών. Επίσης, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επενδυτικοί κύκλοι σε διάφορους τομείς.
- 3.12.4 Η ΕΕ χρησιμοποιεί, ως φαίνεται, την παρέμβαση στις αγορές ως μέσο ενίσχυσης της καινοτομίας, πράγμα που πιθανόν να αποδειχθεί αναποτελεσματική επιλογή. Οι ΗΠΑ και ορισμένες άλλες χώρες βασίζονται περισσότερο στην δημόσια χρηματοδότηση της E&A. Η Ευρώπη πρέπει να αυξήσει την χρηματοδότηση της E&A τόσο με κρατικούς όσο και με ιδιωτικούς πόρους. Η συνεργασία στον τομέα της τεχνολογίας με τους άλλους μεγάλους παράγοντες θα πρέπει να αναπτυχθεί και οι πολιτικές και τα μέτρα που υιοθετούνται να παρακολουθούνται συστηματικά. Πρέπει επίσης να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, ενώ οι εθνικές και ευρωπαϊκές δράσεις θα πρέπει να συντονίζονται καλύτερα, δίχως να εξαλειφθεί ο ανταγωνισμός. Εξάλλου, είναι απαραίτητο να προωθηθεί η στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατικών ερευνητικών φορέων και των επιχειρήσεων, τόσο όσον αφορά τον σχεδιασμό όσο και την εκτέλεση των ερευνητικών προγραμμάτων, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι ερευνητικές προσπάθειες θα καταλήξουν στην παραγωγή καινοτομίας. Το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας θα μπορούσε στην προκειμένη περίπτωση να διαδραματίσει ένα ρόλο.
- 3.13 Για να υποστηριχθεί κατά τρόπο ενεργό η καινοτομία, είναι συνήθως απαραίτητος ένας συνδυασμός μέσων. Διαφορετικές φάσεις ανάπτυξης και διαφορετικές καταστάσεις αγοράς απαιτούν διαφορετικά μέτρα προκειμένου να είναι αυτά αποτελεσματικά. Ανάλογα με τα αναγκαία μέτρα που θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση επιτυχών καινοτομιών στην αγορά, οι διάφορες τεχνολογίες μπορούν π.χ. να καταναμηθούν σε τρεις κατηγορίες:

- 1) Μακριά από την αγορά, στη φάση της E&A: Στις περιπτώσεις αυτές χρειάζεται στοχοθετημένη στήριξη της E&A και επίδειξη. Η χρήση μηνυμάτων παρότρυνσης μέσω των τιμών, π.χ. μιας τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂, δεν επαρκεί.
 - 2) Κοντά στην αγορά, στη φάση όπου η τεχνολογία είναι πλέον έτοιμη προς χρήση αλλά είναι ακόμη πολύ ακριβή για τις αγορές: Η καθιέρωση τιμής για το δικαίωμα εκπομπών CO₂ πιθανόν να είναι το κατάλληλο κίνητρο, πρέπει όμως να συνδυαστεί με την παροχή στήριξης για την διασφάλιση της ταχείας αύξησης της ζήτησης και, κατ'επέκταση, την επίτευξη σημαντικών όγκων παραγωγής.
 - 3) Ένα καλό μεν προϊόν στην αγορά με χαμηλή όμως ζήτηση (τέτοια παραδείγματα υπάρχουν στον τομέα των τεχνολογιών βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης): Το κύριο ζήτημα είναι η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού, πράγμα που μπορεί να υποβοηθηθεί με προγράμματα ενεργειακού ελέγχου και με άλλα ανάλογα μέτρα.
- 3.14 Στην ΕΕ υπάρχει διαθέσιμο ένα ευρύ φάσμα μέτρων και μέσων τόσο στο ευρωπαϊκό, όσο και στο εθνικό και στο περιφερειακό επίπεδο. Η επιλογή των μέτρων για συγκεκριμένους στόχους πρέπει να γίνει μετά από προσεκτική μελέτη ώστε τα αποτελέσματα να είναι αποδοτικά από οικονομική άποψη. Εξάλλου, η ταχύτητα ανάληψης δράσης πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο κριτικής αξιολόγησης ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο κατασπατάλησης πόρων και ακούσιων επιπτώσεων. Θα πρέπει να εφαρμοστούν το ταχύτερο μέτρα που να εξυπηρετούν σαφώς τόσο άμεσους όσο και έμμεσους στόχους, δηλ. μέτρα για τα οποία δεν υπάρχουν περιθώρια αλλαγής γνώμης. Άλλα, πιο περίπλοκα ή τυχόν καινούργια μέτρα, όπως μέτρα με σκοπό τον καθορισμό τιμής για το δικαίωμα εκπομπής CO₂, πρέπει να εξεταστούν διεξοδικά πριν ληφθούν. Για να μην υπάρξουν επιπλοκές, ανεπιθύμητες παρενέργειες και μη βέλτιστες λύσεις θα πρέπει να αποφευχθεί η υιοθέτηση πολλαπλών μέτρων για τον ίδιο στόχο. Όταν επιλέγονται τα προς χρήση μέτρα, είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη ότι η εσωτερική αγορά πρέπει να λειτουργεί αποτελεσματικά, πράγμα που μέχρι σήμερα δεν έχει συμβεί.
- 3.14.1 **Χρηματοδότηση της E&A:** Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης στη γνωμοδότησή της με θέμα: «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (στρατηγική της Λισσαβώνας)» INT/325. Η ΕΕ υστερεί στο σύνολό της σημαντικά έναντι των ΗΠΑ και άλλων σημαντικών ανταγωνιστών του τομέα. Το 7^ο Πρόγραμμα-πλαίσιο για την E&A χορηγεί συνολικά 4 δις ευρώ σε διάστημα 7 ετών υπέρ της ενέργειας (πλην της δημιουργίας του αντιδραστήρα ITER), ενώ το σχέδιο προϋπολογισμού για την ενέργεια των ΗΠΑ προβλέπει την διάθεση ποσού 4.4 δις δολαρίων από τον ομοσπονδιακό προϋπολογισμό μόνον για το 2007, με προοπτική περαιτέρω αύξησης. Εκτός από την αύξηση των δημοσίων πόρων υπέρ της E&A στον τομέα της ενέργειας, είναι σκόπιμο να προβλεφθούν επίσης κίνητρα για την αύξηση των ιδιωτικών χρηματοδοτικών πόρων υπέρ της E&A στον εν λόγω τομέα, και να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε..
- 3.14.2 **Εκπαίδευση και κατάρτιση:** Εκτός από τις δράσεις με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη, η ενέργεια πρέπει να καταστεί μία ελκυστική ως επιλογή σταδιοδρομίας με θετικές πτυχές για τους νέους που αναζητούν

απασχόληση. Επειδή οι τεχνολογίες αλλάζουν ακόμη ταχύτερα, η δια βίου μάθηση είναι ουσιαστικής σημασίας.

- 3.14.3 **Ευαισθητοποίηση του κοινού:** Η αλλαγή συμπεριφοράς κάθε ευρωπαίου πολίτη με σκοπό την ευφύστερη χρήση της ενέργειας αποτελεί σημαντική πρόκληση. Στο σημείο αυτό σημαντικό ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν τα σχολεία και οι εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού. Η διαπαιδαγώγηση των μελλοντικών πολιτών στον τομέα αυτό θα μπορούσε να αρχίσει ήδη στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, διότι τα παιδιά είναι ιδιαίτερα δεκτικά σε θέματα που αφορούν το μέλλον του πλανήτη και είναι πρόθυμα να δραστηριοποιηθούν. Στο επαγγελματικό περιβάλλον και στις εταιρείες η διεξαγωγή προγραμμάτων ελέγχου που βασίζονται σε εκούσιες συμφωνίες απέφερε θετικά αποτελέσματα.
- 3.14.4 **Μηχανισμοί τιμολόγησης και φορολογία:** Τα μηνύματα παρότρυνσης μέσω των τιμών μπορούν, εάν σχεδιαστούν κατάλληλα, να υποστηρίξουν αποτελεσματικά την καινοτομία κατευθύνοντας τις επιλογές των χρηστών. Ως μέσο περιορισμού γενικά της χρησιμοποιούμενης ενέργειας η αύξηση των τιμών αποδεικνύεται ελάχιστα αποτελεσματική – είναι άλλωστε γνωστό ότι η ελαστικότητα των τιμών στον τομέα της ενέργειας είναι γενικά περιορισμένη.
- 3.14.5 **Επιδότησεις:** Η χορήγηση κατάλληλα σχεδιασμένων επιδοτήσεων μπορεί να κατευθύνει τις επιλογές κατά τρόπο αποτελεσματικό. Στην αρχικά στάδια της απόκτησης γνώσεων χρειάζονται συχνά επιδοτήσεις προκειμένου να αντισταθμιστούν οι υψηλοί κίνδυνοι που συνεπάγεται η φάση αυτή. Προκειμένου να μην υπάρξει στρέβλωση του ανταγωνισμού, μπορούν να χρησιμοποιηθούν μόνον στο πλαίσιο των υφιστάμενων κανόνων της ΕΕ, δηλ. προκειμένου να αντιμετωπιστούν ελλείψεις της αγοράς. Οι επιδοτήσεις πρέπει να περιορίζονται χρονικά και να προβλέπεται η σταδιακή εξάλειψή τους. Για να τονωθεί η ενεργειακή απόδοση, πρέπει να αναπτυχθούν τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να μπορεί να αντιμετωπιστεί το πρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η αγορά ενεργειακά αποδοτικού εξοπλισμού – το οποίο προκύπτει στην αρχή – με την πρόβλεψη, συχνά, σύντομων περιόδων απόσβεσης.
- 3.14.6 **Πολιτικοί στόχοι και υποχρεώσεις:** Οι πολιτικοί στόχοι και υποχρεώσεις μαρτυρούν την κατεύθυνση που προσδοκείται να λάβει η ανάπτυξη. Εξίσου σημαντικά για την λήψη επενδυτικών αποφάσεων είναι τα πολιτικά μέσα που τελικά υιοθετούνται με σκοπό την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Όταν χαράσσονται στόχοι πρέπει να μην λησμονείται ότι συνήθως ορισμένοι τομείς της οικονομίας αποκομίζουν κέρδη, ενώ άλλοι παρουσιάζουν ζημία, και ότι οι εξαιρετικά φιλόδοξοι στόχοι μπορεί να οδηγήσουν σε απώλειες κυρίως αντί για οφέλη. Σήμερα φαίνεται να υπάρχει η τάση να υιοθετούνται τόσο συνολικοί όσο και επιμέρους στόχοι για τον ίδιο σκοπό, για παράδειγμα γενικοί στόχοι για την μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και, για να επιτευχθούν αυτοί, επιμέρους στόχοι για την χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αυτό ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την επιλογή μη βέλτιστων λύσεων για την επίτευξη των γενικών στόχων. Τόσο οι στόχοι όσο και,

κυρίως, τα ειδικότερα μέσα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο διεξοδικών εκτιμήσεων του αντίκτυπου, όπως οι συμφωνίες με τη βιομηχανία που συνήφθησαν στη Γερμανία και τη Φινλανδία.

- 3.14.7 **Εμπόριο δικαιωμάτων εκπομπής, πράσινα/λευκά πιστοποιητικά:** Πρόκειται για αποτελεσματικά μέσα τα οποία μπορούν να επιτύχουν το σκοπό τους εάν σχεδιαστούν ορθά. Το σχετικό κόστος, ωστόσο, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί εκ των προτέρων και είναι πιθανό να ποικίλλει σημαντικά. Όσο μεγαλύτερη είναι η αγορά και ο αριθμός των παραγόντων της αγοράς τους οποίους αφορά το εμπόριο δικαιωμάτων εκπομπής τόσο το καλύτερο. Εάν το σύστημα εφαρμοστεί σε επιχειρήσεις που ανταγωνίζονται στην διεθνή αγορά, τότε θα πρέπει να καταστεί διεθνές για να μην υπάρξει στρέβλωση του ανταγωνισμού.
- 3.14.8 **Ρύθμιση ή δεσμευτικοί κανόνες:** Μία προσεκτικά σχεδιασμένη νομοθεσία μπορεί να ενισχύσει την καινοτομία. Πιο συγκεκριμένα, η υιοθέτηση ρυθμίσεων μπορεί να αποτελέσει έναν αποτελεσματικό τρόπο απαλλαγής από τις απαρχαιωμένες τεχνολογίες. Μπορεί επίσης να τονώσει την καινοτομία, να επιβάλει την αποδοτικότητα της ενέργειας σε προϊόντα με την καθιέρωση φιλόδοξων μεσοπρόθεσμων στόχων για την αύξηση των προδιαγραφών της αποδοτικότητας. Υπάρχει ωστόσο πάντοτε ο κίνδυνος τυχόν ρυθμίσεις να καταπνίξουν την καινοτομία. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι κανόνες που υιοθετούνται δεν θέτουν εμπόδια στην αγορά.
- 3.14.9 **Εκούσια πρότυπα, εκούσιες συμφωνίες, πιστοποίηση:** Πρόκειται για μέσα πολιτικής που ευνοούν την καινοτομία. Πιθανόν να μην επιτυγχάνουν πάντοτε απόλυτα τον σκοπό ή τον στόχο τους, συμβάλλουν ωστόσο στην επίτευξη σημαντικής προόδου από την άποψη της καινοτομίας, σχεδόν χωρίς καθόλου κίνδυνο ανεπιθύμητων παρενεργειών.
- 3.14.10 **Δημόσιες συμβάσεις:** Οι δημόσιες συμβάσεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της καινοτομίας στον τομέα της ενέργειας. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αναπτυχθούν μέθοδοι και να διαδοθούν ευρέως. Κανονικά, η σύναψη φιλικότερων προς το περιβάλλον δημόσιων συμβάσεων απαιτεί τη διεξαγωγή αναλύσεων κύκλου ζωής, σχετικά με τις οποίες, όπως και σχετικά με άλλες νέες μεθόδους, απαιτείται η περαιτέρω εκπαίδευση των αρχών. Οι κανόνες της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται, προβλέπουν την σύναψη φιλικότερων προς το περιβάλλον δημοσίων συμβάσεων.
- 3.14.11 Προκειμένου να επιτευχθεί ο άμεσα αναγκαίος μετασχηματισμός του ενεργειακού τομέα, πρέπει να επιταχυνθεί ο ρυθμός καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ προτρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ακόλουθα σημεία:
- μέτρα για τον καθορισμό μιας κατάλληλης ενιαίας τιμής για τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα,
 - επέκταση των δράσεων E&A εκ μέρους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα με στόχο την ενθάρρυνση νέων μορφών ενέργειας και ενεργειακής απόδοσης,

- εφαρμογή κανονιστικών διατάξεων προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης όλων των ειδών προϊόντων,
- ενεργητικότερη αξιοποίηση των δημόσιων συμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των προτύπων ενεργειακής απόδοσης, ιδίως στον τομέα των κατασκευών.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής

Ο Γενικός Γραμματέας
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και
Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης Δημητριάδης

Patrick Venturini

*

* *

Σημ.: επισυνάπτεται παράρτημα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
στη γνωμοδότηση
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Συμβολή των εθνικών Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών

Συμβολή του Κεντρικού Οικονομικού Συμβουλίου στο εθνικό σχέδιο μεταρρύθμισης του Βελγίου (2005-2008)

Οι κοινωνικοί εταίροι εξετάζουν στους κόλπους του Κεντρικού Οικονομικού Συμβουλίου (CCE) τα καίρια θέματα της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Από τη θέσπιση του νόμου του 1996 για την προώθηση της απασχόλησης και την προληπτική διατήρηση της ανταγωνιστικότητας, οι κοινωνικοί εταίροι καταβάλουν κάθε προσπάθεια προκειμένου να αναλύσουν σε βάθος τα στοιχεία που είναι καθοριστικά για τη διαμόρφωση των μισθών και τους παράγοντες της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας της οικονομίας του Βελγίου. Τα αποτελέσματα των αναλύσεων αυτών περιλαμβάνονται στην τεχνική έκθεση σχετικά με τα μέγιστα δυνητικά περιθώρια της εξέλιξης του κόστους των μισθών, η οποία χρησιμεύει ως βάση για τις διεπαγγελματικές διαπραγματεύσεις που διεξάγονται ανά διετία.

Το Συμβούλιο υπενθυμίζει ότι κατά τον καθορισμό των ορίων διαμόρφωσης των μισθών, στο πλαίσιο των διαδοχικών διεπαγγελματικών διαπραγματεύσεων, έλαβε πάντα υπόψη τις οικονομικές κρίσεις που διένυσε το Βέλγιο καθώς και τις οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις που σημειώθηκαν στις γειτονικές χώρες. Η τελευταία διεπαγγελματική συμφωνία φέρει τον τίτλο: «Για μια καινοτόμο οικονομία και για την προώθηση της απασχόλησης». Αποτελεί συνέχεια των ακόλουθων συμφωνιών: Η προσαρμογή στον δείκτη τιμών (01/2006), η δήλωση για την ανταγωνιστικότητα (03/2006) και η συμφωνία για την μείωση των κοινωνικών εισφορών των εργοδοτών για τους μισθωτούς και την προσαρμογή των κοινωνικών επιδομάτων στην αύξηση της ευμάρειας (09/2006).

Οι κοινωνικοί εταίροι συμφωνούν και επιβεβαιώνουν τη βούλησή τους να εφαρμόσουν αυστηρότερα το νόμο του 1996 για την προληπτική διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και την προώθηση της απασχόλησης. Συνιστούν στους κοινωνικούς εταίρους των επιμέρους κλάδων να διαπραγματευτούν, εάν δεν το έχουν πράξει ακόμη, στα πλαίσια των διεπαγγελματικών διαπραγματεύσεων 2007-2008, έναν διορθωτικό μηχανισμό για την αποφυγή υπερβολικών αποκλίσεων των μισθών και να μην μεταφράσουν τη μείωση των εισφορών σε αύξηση των μισθών. Οι κοινωνικοί διεπαγγελματικοί εταίροι συμφωνούν ότι πρέπει να επιτευχθεί κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της εξέλιξης του κόστους της εργασίας και της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων.

Από την διεπαγγελματική συμφωνία του 1998 και έπειτα, οι κοινωνικοί εταίροι αποδίδουν πλέον και επίσημα ιδιαίτερη σημασία στη δια βίου κατάρτιση και έχουν ορίσει ως στόχο να φθάσουν οι δαπάνες για μέτρα κατάρτισης και επιμόρφωσης το 1,9% του συνόλου των μισθών και αμοιβών. Από τότε ένα από τα κεφάλαια της τεχνικής έκθεσης του ΚΟΣ είναι αφιερωμένο στην αξιολόγηση των μέτρων συνεχούς κατάρτισης. Οι κοινωνικοί εταίροι ανέπτυξαν στο πλαίσιο των εργασιών που διεξήχθησαν από κοινού από το CNT και το ΚΟΣ έναν μηχανισμό αξιολόγησης των προσπαθειών που

καταβάλλονται στον τομέα της κατάρτισης. Θεωρούν ότι η επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο των κλαδικών διαπραγματεύσεων το 2007/2008. Καλούν τους εργοδότες και τις κλαδικές συνδικαλιστικές οργανώσεις να λάβουν κατάλληλες πρωτοβουλίες προκειμένου να καλυφθεί η καθυστέρηση που σημειώνεται στο Βέλγιο σε αυτόν τον τομέα.

Από πολλά χρόνια, οι κοινωνικοί εταίροι εκφράζουν τη βούλησή τους να δώσουν ιδιαίτερη σημασία στον διαρθρωτικό ανταγωνισμό. Στην πρόσφατη διεπαγγελματική συμφωνία δόθηκε στον ΚΟΣ η εντολή να εκπονήσει σχετική ανάλυση. Διεξήχθησαν εκτενείς εργασίες σε συνεργασία με την Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Επιστημονικής Πολιτικής, το Ομοσπονδιακό Γραφείο Προγραμματισμού και ορισμένους επιστήμονες, στα πλαίσια δικτύου στο οποίο συμμετείχαν διάφοροι παράγοντες του ομοσπονδιακού και περιφερειακού επιπέδου. Οι εργασίες αυτές οδήγησαν σε μια αξιολόγηση της κατάστασης η οποία διαβιβάστηκε με τη μορφή γνωμοδότησης στην κυβέρνηση.

Ως μέρος της υλοποίησης της κοινής δήλωσης, το ΚΟΣ διοργάνωσε στις 27 Μαρτίου 2006 μια διάσκεψη προκειμένου να εξακριβώσει σε ποια στοιχεία οφείλεται το έλλειμμα προσπαθειών στον τομέα της καινοτομίας και ποιες θα ήταν οι ενδεχόμενες λύσεις. Οι κοινωνικοί εταίροι, εμπνεόμενοι από τη διάσκεψη αυτή, δήλωσαν ότι επιθυμούν να αναλάβουν δράσεις για την ανάπτυξη μιας θετικής για την καινοτομία νοοτροπίας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και σε επίπεδο δημόσιων υπηρεσιών αλλά και σε ολόκληρη την κοινωνία. Σημαντική προϋπόθεση για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι κατά τη γνώμη τους η συμμετοχή άλλων των ενδιαφερομένων, και συνεπώς και των κοινωνικών εταίρων, στη χάραξη μιας πολιτικής για την καινοτομία. Πράγματι, στις χώρες με υψηλό επίπεδο καινοτομίας, η ύπαρξη ισχυρής συναίνεσης της κοινωνίας σχετικά με τη σημασία μιας πολιτικής για την καινοτομία, συνέβαλε στη χάραξη στρατηγικής και στη δημιουργία αποτελεσματικού συστήματος καινοτομίας. Τονίζουν, επίσης ότι η ανάπτυξη θετικής νοοτροπίας για την καινοτομία δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος των πόρων που διατίθενται για την E&A αλλά και από πολυάριθμα άλλα στοιχεία όπως : η κατάρτιση των εργαζομένων, η οργάνωση της εργασίας, η πολιτική στον τομέα της διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, η συμμετοχή και υποστήριξη όλων των εργαζομένων, το κόστος των μισθών, η κινητικότητα και οι προοπτικές σταδιοδρομίας των ερευνητών, η χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, οι επαφές με ερευνητικά ιδρύματα. Ζητήθηκε επίσης από το ΚΟΣ να εκπονήσει έναν απολογισμό των προσπαθειών που έχουν καταβληθεί στους επιμέρους κλάδους στον τομέα της καινοτομίας και των προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν και να προτείνει κατάλληλους δείκτες. Οι κοινωνικοί εταίροι προετοιμάζουν μια δεύτερη γνωμοδότηση σχετικά με τις πολιτικές που θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση του εθνικού συστήματος καινοτομίας. Σε αυτό το πλαίσιο το ΚΟΣ συγκρότησε τέσσερις ομάδες εργασίας στις οποίες ανατέθηκε αντίστοιχα η εκπόνηση μιας ανάλυσης της προβληματικής των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και τυποποίησης, της ανταλλαγής γνώσεων αφενός μεταξύ επιχειρήσεων και αφετέρου μεταξύ των πανεπιστημίων και της βιομηχανίας, της επιχειρηματικότητας, του φορολογικού πλαισίου της E&A και του μίγματος πολιτικής. Μετά από πρόταση των κοινωνικών εταίρων, το ΚΟΣ και τα περιφερειακά ΟΚΣ αποφάσισαν να ενθαρρύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές μεταξύ των περιφερειών, του ομοσπονδιακού και του ευρωπαϊκού επιπέδου. Το 2008, το Κεντρικό Οικονομικό Συμβούλιο, ο φορέας SPF Economie-Energie και η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θα διοργανώσουν από κοινού μια διάσκεψη με θέμα « η ενεργειακή πολιτική, ο

διαρθρωτικός ανταγωνισμός και η βιώσιμη ανάπτυξη: Η τεχνολογία και η καινοτομία στον τομέα της ενέργειας».

Παράλληλα, οι κοινωνικοί εταίροι εξέδωσαν το Δεκέμβριο 2005 και τον Απρίλιο 2006 γνωμοδότηση⁽⁴⁾ και συμπληρωματική γνωμοδότηση⁽⁵⁾ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση στις κατοικίες, ως συνέχεια της γνωμοδότησης του 2004 για την πρόταση οδηγίας της ΕΕ σχετικά με την ενεργειακή απόδοση και τις ενεργειακές υπηρεσίες. Στόχος αυτών των γνωμοδοτήσεων είναι να κατανοηθούν καλύτερα οι συνήθειες στα ιδιωτικά νοικοκυριά όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας και να βελτιωθούν οι γνώσεις σχετικά με τους κοινωνικούς, οικονομικούς και τεχνικούς παράγοντες που επιδρούν στην αλλαγή ή στην άρνηση αλλαγής συμπεριφοράς όσον αφορά την κατανάλωση ενέργειας στις κατοικίες. Το ΚΟΣ και τα περιφερειακά οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια προετοιμάζουν τη διεξαγωγή δημόσιας συζήτησης σχετικά με το θέμα αυτό.

Πριν από μερικούς μήνες το ΚΟΣ άρχισε τις εργασίες του σχετικά με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στις μεταφορές. Το 2007 υιοθετήθηκε αναλυτική γνωμοδότηση σχετικά με τις μετακινήσεις των εργαζομένων από την κατοικία στον τόπο εργασίας⁽⁶⁾. Θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην προβολή ορθών πρακτικών που έχουν διαπραγματευτεί ή που υποστηρίζουν οι κοινωνικοί εταίροι για τη βελτίωση των μετακινήσεων από την κατοικία στον τόπο εργασίας.

Σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και το Ομοσπονδιακό Γραφείο Προγραμματισμού, το ΚΟΣ εκπόνησε ορισμένες μελέτες και διοργάνωσε διάσκεψη σχετικά με τη μεταρρύθμιση των βιομηχανικών δικτύου. Οι μελέτες αυτές εντάσσονται στις εργασίες των αντίστοιχων υποεπιτροπών "ενέργεια" και "μεταφορές" του ΚΟΣ. Το ΚΟΣ διαθέτει δικό του πρόγραμμα εργασίας για την ενέργεια το οποίο καλύπτει τέσσερα θέματα: τον ενεργειακό εφοδιασμό και τη συμβολή του ενεργειακού τομέα στην ανταγωνιστικότητα, την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση, την ελευθέρωση της αγοράς ενέργειας στην ΕΕ και στο Βέλγιο, τις δυνατότητες στον τομέα της καινοτομίας, της έρευνας και της ανάπτυξης. Το ΚΟΣ υιοθέτησε μια προκαταρκτική έκθεση της Επιτροπής «ενέργεια 2030»⁽⁷⁾.

Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το Σύμφωνο των Γενεών, οι κοινωνικοί εταίροι καθιέρωσαν τη σύνδεση της σταθερής βελτίωσης των δημόσιων οικονομικών με το ποσοστό απασχόλησης και την προσαρμογή των κοινωνικών επιδομάτων στην ευμάρεια. Κατά την υλοποίηση της συμφωνίας που συνάφθηκε το Σεπτέμβριο 2006 από την Ομάδα των Δέκα, το ΚΟΣ και το CNT υιοθέτησαν μια

⁴ ΚΟΣ 2005-1391 Γνωμοδότηση σχετικά με την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών στο Βέλγιο (21/12/2005)

⁵ ΚΟΣ 2006-422 Συμπληρωματική γνωμοδότηση σχετικά με τη γνωμοδότηση για την ενεργειακή απόδοση των κατοικιών στο Βέλγιο (19/04/2006)

⁶ ΚΟΣ 2007-127 Αναλυτική γνωμοδότηση σχετικά με τις μετακινήσεις των εργαζομένων από την κατοικία στον τόπο εργασίας (30/01/2007)

⁷ ΚΟΣ 2007-357 Γνωμοδότηση για την προκαταρκτική έκθεση της «Επιτροπής ενέργεια 2030» "BELGIUM'S ENERGY CHALLENGES TOWARDS 2030 " (1/03/2007)

κοινή γνωμοδότηση⁽⁸⁾ σχετικά με τον μηχανισμό προσαρμογής των κοινωνικών επιδομάτων στην ευμάρεια .

Τέλος, τα τελευταία χρόνια συστάθηκε στους κόλπους του ΚΟΣ μια ομάδα παρακολούθησης της ευρωπαϊκής επικαιρότητας. Η ομάδα αυτή συνδράμει τους κοινωνικούς εταίρους κατά την επιλογή των θεμάτων που έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και τους ενημερώνει σχετικά με τις σημαντικότερες εξελίξεις όσον αφορά τη στρατηγική της Λισσαβώνας. Η ομάδα παρακολούθησης αναπτύσσει επίσης ένα δίκτυο συνεργασίας με ακαδημαϊκούς επιστήμονες αλλά και με εκπροσώπους του Βελγίου στα ευρωπαϊκά όργανα είτε σε επίπεδο λήψης πολιτικών αποφάσεων είτε σε συμβουλευτικά όργανα. Για το σκοπό αυτό διοργανώνονται τακτικές ακροάσεις σε επίπεδο ΚΟΣ ιδιαίτερα με την Μόνιμη Αντιπροσωπεία του Βελγίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και με εκπροσώπους του Βελγίου στην επιτροπή οικονομικής πολιτικής και στην οικονομική και δημοσιονομική επιτροπή.

*

* *

⁸ ΚΟΣ 2006-1022 Αναπροσαρμογή με βάση την ευμάρεια – ετήσιο συμπληρωματικό επίδομα για τις συντάξεις – μείωση των εργοδοτικών εισφορών - εφαρμογή του συμφώνου αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών (21/09/2006)

Συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Βουλγαρίας

Ενέργεια και αλλαγή του κλίματος

Η κατάσταση που επικρατεί στη Βουλγαρία

Οι κυριότερες δραστηριότητες στον τομέα της ενέργειας και της αλλαγής του κλίματος αποβλέπουν στο να καταστήσουν τη βουλγαρική οικονομία λιγότερη ευπαθή έναντι των εξωτερικών κραδασμών καθώς και στην ευρύτερη δυνατή εφαρμογή οικολογικών και αποδοτικότερων τεχνολογιών παραγωγής. Οι βασικές προτεραιότητες της Βουλγαρίας στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής είναι πλήρως ευθυγραμμισμένες με την ενεργειακή πολιτική της ΕΕ όσον αφορά την ανάπτυξη ανταγωνιστικών αγορών ενέργειας, με βάση την προστασία του περιβάλλοντος και τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού. Οι προτεραιότητες απορρέουν από τους βασικούς περιορισμούς που αντιμετωπίζει η Βουλγαρία στους τομείς της οικονομίας και της ενέργειας : υψηλή εξάρτηση από την εισαγωγή ενεργειακών πόρων, ενώ παράλληλα, η Βουλγαρία χαρακτηρίζεται από διπλάσια ενεργειακή ένταση σε σύγκριση με τον μέσον όρο της ΕΕ των 25. Με αυτό το δεδομένο, οι δραστηριότητες του κράτους είναι στραμμένες προς την αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας, την τόνωση της παραγωγής, τη χρησιμοποίηση ανανεώσιμων ενεργειακών και προς τη βιώσιμη χρήση των συμβατικών πόρων ενέργειας. Η ενεργειακή ισορροπία εντός της χώρας βασίζεται σε ικανοποιητική διάρθρωση των διαφόρων τύπων βασικών ενεργειακών πόρων , πλην όμως το 70% των εν λόγω πόρων προέρχεται από εισαγωγές. Το μόνο σημαντικό είδος ενέργειας που παράγει η χώρα είναι ο λιγνίτης με χαμηλή θερμογόνο αξία και υψηλή περιεκτικότητα σε θείο. Προκειμένου να μειωθεί η εξάρτηση από τις εισαγωγές, καταβάλλονται σύντομες προσπάθειες για την επίτευξη της βιώσιμης χρήσης των ενεργειακών πόρων :

- Αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας;
- Βιώσιμη χρήση των τοπικών πηγών ενέργειας;
- Βέλτιστη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η βιομηχανία απορροφάει το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργειακού εφοδιασμού (38.2%). Ποσοστό άνω του 40% της ηλεκτρικής ενέργειας για τη βιομηχανία απορροφάται από τις ΜΜΕ. Ας προστεθεί σε αυτά ότι ο πεπαλαιωμένος μηχανικός εξοπλισμός δεν ανταποκρίνεται στις βασικές απαιτήσεις που επιβάλλονται για την ενεργειακή αποδοτικότητα. Η Βουλγαρία υστερεί επίσης και ως προς την ανάπτυξη του δικτύου διανομής φυσικού αερίου χαμηλής πίεσεως. Επί του παρόντος, η διανομή φυσικού αερίου περιορίζεται σε 35-40 δήμους που αποτελούν το 15% του συνολικού αριθμού δήμων και κοινοτήτων της Βουλγαρίας (80% για την ΕΕ των 25) ενώ μόνο 0.4% των νοικοκυριών εφοδιάζονται με φυσικό αέριο. Βάσει των στοιχείων της Eurostat, η ένταση ενεργείας της βουλγαρικής οικονομίας είναι κατά οκτώ φορές περίπου υψηλότερη από την αντίστοιχη της ΕΕ των 25. Στόχος της πολιτικής είναι να επιτευχθεί μεγαλύτερη αποδοτικότητα σε όλα τα επίπεδα του ενεργειακού κύκλου (παραγωγή, μεταφορά, διανομή, κατανάλωση). Προς τούτο, η Βουλγαρία στηρίζεται στους μηχανισμούς της αγοράς αλλά και σε στρατηγικές με σκοπό:

- να ενθαρρυνθούν οι τελικοί ώστε να επενδύσουν στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης,

- να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη φθηνότερων εναλλακτικών λύσεων θέρμανσης εκτός του ηλεκτρικού ρεύματος, και να βελτιωθεί η πρόσβαση σε αυτές,
- να κατευθυνθεί η κατανάλωση ηλεκτρισμού προς τους οικονομικούς τομείς υψηλής τεχνολογίας,
- εξαιρεθούν οι αδυναμίες όσον αφορά τον καθορισμό τιμών για τα διάφορα είδη ενέργειας προς θέρμανση,
- να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών μετατροπής της ενέργειας με την ενθάρρυνση της συνδυασμένης παραγωγής ηλεκτρισμού-θερμότητας και τη μείωση του κόστους μεταφοράς.

Τα κυριότερα στρατηγικά έγγραφα για την πολιτική και τα μέτρα ενεργειακής απόδοσης υιοθετήθηκαν το 2005 από το Συμβούλιο των Υπουργών. Πρόκειται για το εθνικό πρόγραμμα ανακαίνισης κατοικιών με έμφαση στις προκατασκευασμένες κατοικίες, για το εθνικό μακροπρόθεσμο πρόγραμμα προαγωγής της ενεργειακής απόδοσης έως το 2015 και για το εθνικό βραχυπρόθεσμο ενεργειακή αποδοτικότητα 2005-2007. Για την επίτευξη των στόχων όσον αφορά την ενεργειακή αποδοτικότητα και τη χρησιμοποίηση τοπικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καταρτίστηκαν πολλά σχέδια με τη μορφή "συμπράξεων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα", τα οποία και εφαρμόστηκαν επιτυχώς. Η κυβέρνηση προσπάθησε να εξασφαλίσει πόρους από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ για τη χρηματοδότηση σχεδίων στον τομέα της ενεργειακής αποδοτικότητας:

- το λειτουργικό πρόγραμμα "περιφερειακή ανάπτυξη" θα στηρίξει τις εργασίες για την επέκταση του εθνικού συστήματος ανεφοδιασμού σε φυσικό αέριο προς τους δήμους και προς άλλες τοποθεσίες που χρήζουν πρόσβασης στο δίκτυο φυσικού αερίου,
- το λειτουργικό πρόγραμμα "ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της βουλγαρικής οικονομίας" θα στηρίξει τα πολύπλοκα μέτρα που αποβλέπουν στην αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας των επιχειρήσεων και τη χρήση τεχνολογιών που λειτουργούν με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

Στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πολιτική της Βουλγαρίας είναι η ενθάρρυνση της χρησιμοποίησης των δυνητικών τοπικών πηγών. Η Βουλγαρία έχει θέσει ως στόχο να αυξήσει το ποσοστό ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ (ανανεώσιμες πηγές ενέργειας) σε 11% έως το 2010 (το 2004 ήταν 9.4% σε σύγκριση με το 13.7% της ΕΕ των 25). Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, καταστρώθηκε το εθνικό μακροπρόθεσμο πρόγραμμα (2005-2015) που θα ενθαρρύνει τη λήψη των ακόλουθων μέτρων :

- κατάρτιση απολογισμών για την ενέργεια και καθιέρωση των βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά τη διαχείριση της ενέργειας,
- καθιέρωση συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και αύξησης της ενεργειακής απόδοσης,
- πραγματοποίηση επενδύσεων για τεχνολογίες που εξοικονομούν ενέργεια, για οικολογικές τεχνολογίες και ΑΠΕ,
- χρησιμοποίηση βιοκαυσίμων στις μεταφορές.

Η Βουλγαρία υπέγραψε τη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (UNFCCC) και το Πρωτόκολλο του Κιότο τον Μάρτιο και σήμερα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της UNFCCC. Εφόσον το πρόγραμμα δράσης για την αλλαγή του κλίματος παραμείνει ως έχει, οι εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου της Βουλγαρίας προβλέπεται έως το 2020 να είναι σαφώς χαμηλότερες από τα όρια που επιτρέπει το πρωτόκολλο του Κιότο, διασφαλίζουν δε επαρκή περιθώρια για την τήρηση των δεσμεύσεων. Ως μέλος της ΕΕ, η Βουλγαρία θα συμμετάσχει στην πρώτη περίοδο εφαρμογής του ευρωπαϊκού συστήματος ανταλλαγής ποσοστώσεων για τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η δε συμμετοχή της θα συνεχισθεί και κατά τη δεύτερη περίοδο. Η Βουλγαρία συμμετέχει δραστήρια στον μηχανισμό κοινής εφαρμογής του πρωτοκόλλου του Κιότο και ετοιμάζεται ενόψει του νέου ευρωπαϊκού συστήματος ανταλλαγής ποσοστώσεων για τα αέρια που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου που θα καθιερωθεί το 2007.

Η αλλαγή του κλίματος είναι η σημαντικότερη περιβαλλοντική πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η υφήλιος. Τα κυριότερα έγγραφα της βουλγαρικής πολιτικής στον τομέα του περιβάλλοντος είναι η εθνική στρατηγική για το περιβάλλον 2000-2006 καθώς και τα συναφή εθνικά προγράμματα δράσης. Το λειτουργικό πρόγραμμα "περιβάλλον" καταρτίστηκε στα πλαίσια του στόχου "σύγκλιση" της Ευρωπαϊκής Ένωσης (μέσω του Ταμείου συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ταμείου περιφερειακής ανάπτυξης). Όλες οι σχετικές διαδικασίες προγραμματισμού οργανώθηκαν και τέθηκαν σε εφαρμογή από τη Διαχειριστική Αρχή (ΔΑ) του λειτουργικού προγράμματος και συγκεκριμένα από τη Διεύθυνση "Πολιτική συνοχής για το περιβάλλον" του υπουργείου περιβάλλοντος και υδρεύσεως.

Προτάσεις της ΟΚΕ

Τα θέματα που αφορούν τις κλιματικές αλλαγές και τους στόχους αύξησης της παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθώς επίσης οι δεσμεύσεις της χώρας στο πλαίσιο των διατάξεων του κεφ. "Περιβάλλον" των διαπραγματεύσεων προϋποθέτουν σαφή αξιολόγηση και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι χώρες και οι επιχειρήσεις αλλά και των πραγματικών πόρων, των μέτρων και των δράσεων. Πρέπει να προβλεφθούν μηχανισμοί χρηματοδότησης για της ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να ληφθούν αποτελεσματικά για τη μείωση των διοικητικών κωλυμάτων. Δεν έχει ακόμη διευθετηθεί το ζήτημα της πρόσβασης των ΜΜΕ στα σχέδια βελτίωσης του περιβάλλοντος. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι, σύμφωνα με προγενέστερες αξιολογήσεις, το ύψος της χρηματοδότησης που είναι αναγκαία, προκειμένου να τηρηθούν οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις ανέρχεται σε 3-4 δις. ευρώ.

Η προστασία του περιβάλλοντος βασικότατο σκέλος της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να υποδειχθούν συγκεκριμένες προσεγγίσεις για να ενθαρρυνθούν οι ΜΜΕ και εφαρμόζουν τεχνολογίες που προστατεύουν το περιβάλλον, καθώς επίσης ότι πρέπει να διασφαλισθεί η πρόσβαση στα διαρθρωτικά ταμεία και ταμεία συνοχής της ΕΕ. Η τόνωση της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελεί προτεραιότητα του ενεργειακού τομέα και σχετίζεται άμεσα με την προστασία του περιβάλλοντος. Θα πρέπει συνεπώς να προβλεφθούν μηχανισμοί για τη χρηματοδότηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Γαλλίας

«ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων, έχει αναπτύξει έργο με θέμα τις ενέργειες, την βιώσιμη ανάπτυξη, τις τεχνολογίες του μέλλοντος που αφορούν την ενέργεια και τις χρήσεις της, την έρευνα και ανάπτυξη, την τεχνολογία κλπ. Έχει διαπιστωθεί σημαντική σύγκλιση απόψεων σχετικά με τα μεγάλα ζητήματα που αναφέρονται παραπάνω, τα οποία εξάλλου έχουν αναπτυχθεί στις πράσινες βίβλους του Νοεμβρίου του 2000 (ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού), του Ιουνίου του 2005 (ενεργειακή απόδοση), του Μαρτίου του 2006 (αιφόρος, ανταγωνιστική και ασφαλής ενέργεια), καθώς και στη «δέσμη μέτρων για την ενέργεια» και, κατόπιν, στο «σχέδιο δράσης για την ενέργεια», που υιοθετήθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

1. Οι παγκόσμιες ενεργειακές προοπτικές

Η αύξηση της ζήτησης ενέργειας θα συνεχιστεί μακροπρόθεσμα. Στις ανεπτυγμένες χώρες θα είναι μικρή, ενώ στις νεοεμφανιζόμενες χώρες, και κυρίως την Κίνα και την Ινδία, θα είναι μεγάλη ή πολύ μεγάλη. Στις φτωχές χώρες θα υπάρξουν διακυμάνσεις, δεδομένου ότι σε ορισμένες από αυτές, που δεν διαθέτουν ενεργειακούς πόρους, η ανάπτυξη θα επηρεαστεί σημαντικά από την άνοδο των τιμών της ενέργειας.

Η αύξηση αυτή της κατανάλωσης ενέργειας σύντομα δεν θα καλύπτεται πλέον από το πετρέλαιο, και, μερικές δεκαετίες αργότερα, ούτε από το φυσικό αέριο. Ο κόσμος εισέρχεται, λοιπόν, σε μια νέα ενεργειακή εποχή, σαφές δείγμα της οποίας θα αποτελέσει, σε καμιά τριανταριά χρόνια, το «peak-oil», που θα σηματοδοτήσει την έναρξη της πτώσης της ετήσιας παραγωγής πετρελαίου.

Η περίοδος των χαμηλών τιμών ενέργειας παρήλθε ανεπιστρεπτή και μια νέα ισορροπία πρέπει να καθιερωθεί, με τιμές πολύ υψηλότερες απ' ό,τι κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα.

Η ετήσια κατανάλωση φυσικού αερίου θα αυξηθεί για μερικές δεκαετίες, προτού φθάσει στο υψηλότερο σημείο της και, κατόπιν, αρχίσει να μειώνεται. Όσο για τον άνθρακα, θα χρησιμοποιείται όλο και πιο μαζικά, ιδιαίτερα στην Κίνα και την Ινδία, όπου αποτελεί τον κυριότερο ενεργειακό πόρο.

Οι υφιστάμενες ή νέες κατευθύνσεις που πρέπει να αναπτυχθούν είναι η βιομάζα (και ειδικότερα τα βιοκαύσιμα), η πυρηνική ενέργεια, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), η εξέλιξη της συμπεριφοράς προς την ενεργειακή λιτότητα, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κ.ά. Καμιά από τις μεθόδους αυτές δεν μπορεί από μόνη της να λύσει το πρόβλημα. Όλες τους, όμως, μπορούν να προσφέρουν σημαντική συμβολή.

Το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο θα εξακολουθήσουν να συνιστούν τις κυρίαρχες πρωτογενείς πηγές ενέργειας για μερικές δεκαετίες ακόμη. Τα κοιτάσματά τους είναι πολύ άνισα κατανομημένα στον κόσμο, κυρίως όσον αφορά το πετρέλαιο, που βρίσκεται κατά τα 2/3 στη Μέση Ανατολή. Υπάρχει μεγάλος κίνδυνος εμφάνισης ισχυρών καρτέλ που θα ελέγχουν την προσφορά, ή πολιτικών κρίσεων που θα επηρεάσουν σοβαρά τη διανομή. Πρόκειται για στοιχείο που πρέπει να λάβουν υπόψη τους οι χώρες εισαγωγής —μεταξύ των οποίων και η Ευρώπη. Ο κίνδυνος κρίσης θα είναι ακόμη μεγαλύτερος επειδή θα καθυστερήσει η απομάκρυνση από το «business as usual» (τρέχουσα πρακτική).

Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις απειλές, μπορεί όμως και να διανοίξει νέες ευκαιρίες για τους οικονομικούς παράγοντες για τους οποίους η ενέργεια είναι βαρύνον συστατικό της δραστηριότητάς τους ή του κόστους παραγωγής. Από τις δύο αυτές απόψεις, το ζήτημα αφορά άμεσα τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις —βιομηχανικές και παροχής υπηρεσιών.

Ο «χρόνος απόκρισης» θα είναι πολύ μεγάλος, είτε πρόκειται για την εξέλιξη της συμπεριφοράς, είτε για τον σχεδιασμό νέων πρακτικών ή τεχνολογιών: μόνωση των υφιστάμενων κτιρίων, σημαντική επέκταση της πυρηνικής ενέργειας και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, βιοκαύσιμα, δέσμευση και αποθήκευση CO₂ κλπ.

Η συνάφεια μεταξύ εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και κλιματικής αλλαγής είναι πλέον αποδεδειγμένη. Στην παρούσα φάση των ερευνών, των μελετών και των προσομοιώσεων, οι συνέπειες για τον άνθρωπο, για την οικονομία, για την υγεία κλπ. δεν είναι προβλέψιμες με ακρίβεια, δεν αποκλείεται όμως να είναι εξαιρετικά βαριές σε ορισμένες περιοχές. Η ενεργειακή χρήση του άνθρακα, του πετρελαίου και του φυσικού αερίου είναι η αιτία για το μεγαλύτερο ποσοστό εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, ιδιαίτερα δε για τις μεταφορές, την παραγωγή ηλεκτρισμού και τον κλιματισμό των κτιρίων. Αυτοί είναι, λοιπόν, οι τρεις τομείς στους οποίους οι πρόοδοι μπορούν να αποβούν αποτελεσματικότερες για τη μείωση των εκπομπών CO₂.

2. Η ιδιαίτερη κατάσταση των ευρωπαϊκών χωρών

- Εκτός λίγων εξαιρέσεων, δεν διαθέτουν ορυκτούς πόρους σε κλίμακα αντίστοιχη με τις εθνικές ανάγκες, ακόμη λιγότερο με τις ευρωπαϊκές ανάγκες.
- Οι υδροηλεκτρικοί πόροι κυμαίνονται από τη μία χώρα στην άλλη και σχεδόν όλοι αξιοποιούνται ήδη.
- Η αιολική ενέργεια προσφέρει δυνατότητες, δαπανηρές όμως και, τις περισσότερες φορές, χωρίς εγγύηση λειτουργίας καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους πολύ υψηλών ή πολύ χαμηλών θερμοκρασιών, που επιφέρουν μεγάλη αύξηση της ζήτησης ηλεκτρισμού.
- Η βιομάζα αντιπροσωπεύει ένα πραγματικό δυναμικό. Η συμβατότητά της, όμως, με τις διατροφικές ανάγκες και γενικότερα με μια «αειφόρο» χρήση των εδαφών θα περιορίσει την επίδρασή της. Όσο για τα βιοκαύσιμα, δεν είναι βέβαιο ότι θα μπορούν να είναι σε εύλογο βαθμό ανταγωνιστικά έναντι εκείνων που θα παράγονται σε χώρες με πιο θερμό και πιο υγρό κλίμα.

- Η ευρωπαϊκή έρευνα και ανάπτυξη σε θέματα ενέργειας είναι αρκετά κατακερματισμένη, γεγονός που αποτελεί μειονέκτημα εάν οι ευρωπαϊκές χώρες επιθυμούν να αποκτήσουν σημαντικό μερίδιο στις νέες αγορές, κυρίως του εξοπλισμού, που αναπόφευκτα θα ανοίξουν σε παγκόσμιο επίπεδο.

3. Η αναγκαιότητα μιας ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής

Από την ανάλυση της κατάστασης στην Ευρώπη για τις προσεχείς τέσσερις ή πέντε δεκαετίες, προκύπτουν εμφανώς τρεις κύριοι στόχοι ύψιστης σημασίας:

- Να εξασφαλιστεί η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. Η ενεργειακή εξάρτηση της Ευρώπης έναντι εξωτερικών χωρών είναι της τάξεως του 50 % και συνεχώς αυξάνεται. Απαιτούνται, λοιπόν, μέτρα επί της ουσίας ώστε να αποτραπεί η απειλή αυτή.
- Να ελεγχθούν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ιδιαιτέρως διοξειδίου του άνθρακα. Η Ευρώπη, που περιλαμβάνει ορισμένες από τις πιο πλούσιες και πιο προηγμένες χώρες του κόσμου, οφείλει να αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση στον τομέα αυτόν, αναζητώντας παράλληλα μια παγκόσμια συμφωνία αποτελεσματική και δίκαια, που θα λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των πλέον φτωχών χωρών και των χωρών που βρίσκονται σε φάση ταχείας ανάπτυξης.
- Το μέλλον της Ευρώπης προϋποθέτει ότι οι επιχειρήσεις της – βιομηχανικές και παροχής υπηρεσιών – θα είναι ανταγωνιστικές σε παγκόσμιο επίπεδο, πράγμα που απαιτεί μια ενεργειακή οργάνωση υψηλής ποιότητας και οικονομικών επιδόσεων.
- Στον τομέα της ενέργειας, η Ευρώπη βρίσκεται ακόμη στο επίπεδο του «ο καθένας για λογαριασμό του». Μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική θα προσέδιδε συνεκτικότητα, θα αξιοποιούσε κατά τον καλύτερο τρόπο τις συμπληρωματικότητες και θα συνιστούσε παράγοντα βελτιστοποίησης της χρήσης των μέσων, ιδίως δε των δημοσιονομικών. Υπάρχει, λοιπόν, πεδίο για την ανάπτυξη κοινής πολιτικής για την αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου από τις χώρες εξαγωγής, για τον συντονισμό των επενδύσεων σε παραγωγή και σε δίκτυα – γραμμές διασύνδεσης υψηλής τάσης, αγωγοί φυσικού αερίου, τερματικοί σταθμοί υποδοχής μεθανίου κλπ., – αλλά και για μια συνεκτική φορολόγηση και για κατάλληλες διαδικασίες αγορών ώστε να περιοριστούν οι εκπομπές CO₂ με το μικρότερο δυνατό κόστος.

Η έρευνα και ανάπτυξη, η καινοτομία, η διεξαγωγή πειραμάτων, η ανταλλαγή ορθών πρακτικών κλπ. συνιστούν αναμφισβήτητες πηγές προόδου. Η Ευρώπη πρέπει να τους δώσει προτεραιότητα, στο πνεύμα της στρατηγικής της Λισσαβόνας, και θα πρέπει να τους αφιερώσει περισσότερα δημοσιονομικά και ανθρώπινα μέσα, σωστά προσανατολισμένα, οργανωμένα και συντονισμένα.

Για να επιτευχθούν οι τρεις κύριοι στόχοι που υπενθυμίζονται παραπάνω, η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική θα πρέπει να ασχοληθεί και με τη ζήτηση και με την προσφορά.

Πρέπει να περιοριστεί η αύξηση της ζήτησης – και μάλιστα, ει δυνατόν, να επέλθει μείωσή της – μέσω της αύξησης της ενεργειακής απόδοσης σε όλες τις χρήσεις της ενέργειας. Υπάρχουν πεδία πρόσφορα για σημαντική πρόοδο, με αντάλλαγμα μια σημαντική εξέλιξη της συμπεριφοράς και μια

γενικευμένη προσφυγή στις προηγμένες τεχνολογίες, υφιστάμενες ή νεοεμφανιζόμενες. Το πεδίο εφαρμογής είναι ευρύ, από την πολεοδομία έως τα συστήματα μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των κτιρίων, της βιομηχανίας, της ατομικής συμπεριφοράς του καθενός κλπ. Όσον αφορά την προσφορά, πρέπει να παραμείνουν ανοιχτές όλες οι επιλογές και θα πρέπει να εκχωρηθούν δημοσιονομικά και ανθρώπινα μέσα αντίστοιχα προς τις προόδους που μπορούν να προσφέρουν. Τούτο αφορά τόσο την πυρηνική ενέργεια όσο και τις ανανεώσιμες, τη βιομάζα, τους «καθαρούς» σταθμούς παραγωγής ενέργειας με καύση άνθρακα, την δέσμευση και αποθήκευση CO₂, την αύξηση του όγκου πετρελαίου και φυσικού αερίου που εξορύσσεται από τα κοιτάσματα κ.ά.

Η καινοτομία και η βούληση για πρόοδο πρέπει να αξιοποιηθούν επίσης στην οργάνωση και διαχείριση των ενεργειακών συστημάτων: συνυπολογισμός της μακροπρόθεσμης εξέλιξης, εξισορρόπηση μεταξύ αποστολής γενικού οικονομικού συμφέροντος και κανόνων του ανταγωνισμού, ευρωπαϊκή ρύθμιση, φορολογικά ή εμπορικά κίνητρα εύστοχα και συνεκτικά, νέοι μηχανισμοί της αγοράς, νομική εξασφάλιση των επενδύσεων κλπ.

Το ζήτημα των επενδύσεων είναι καθοριστικό, δεδομένου ότι, για να εξασφαλιστεί μια σωστή ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης και για να αποτραπούν απότομες αυξήσεις ή υπερβολική αστάθεια των τιμών, απαιτείται, σε θέματα παραγωγής, μεταφοράς και διανομής της ενέργειας, να πραγματοποιηθούν οι δέουσες επενδύσεις, στον κατάλληλο τόπο και χρόνο. Αυτό προϋποθέτει μια εύλογη προοπτική αποδοτικότητας για τους επενδυτές. Η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική θα πρέπει να ασχοληθεί ιδιαίτερα με το ζήτημα, και ασφαλώς με μια διαφοροποιημένη αντιμετώπιση σε συνάρτηση με τη μορφή ενέργειας: ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο ή άλλες. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να φθάσει έως την ρύθμιση και τον προγραμματισμό σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με περιθώρια ελευθερίας για την κάθε χώρα, ανάλογα με την ιδιαίτερη κατάστασή της και με τη δική της αντίληψη σχετικά με την οργάνωση των μέσων.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο χρόνος απόκρισης, ιδιαίτερα στον βιομηχανικό τομέα, θα είναι ιδιαίτερα μεγάλος, έως ότου επιτευχθούν απτά αποτελέσματα. Αυτό πρέπει να ωθήσει στον καθορισμό και, κατόπιν, τον σχεδιασμό μιας ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής, χωρίς χρονοτριβή. Υπάρχουν, όμως, και άλλοι δύο λόγοι για την ταχεία λήψη μέτρων: Οι κλιματικές εξελίξεις είναι ήδη ευδιάκριτες – εξαφάνιση παγετώνων, ελάττωση πολικών καλυμμάτων – και η αδράνεια των φαινομένων είναι μεγάλη. Ακόμη κι εάν όλες αυτές οι εξελίξεις δεν έχουν ακόμη εξηγηθεί σαφώς, θα ήταν ένδειξη ανευθυνότητας να μην ληφθούν υπόψη. Κι ύστερα – η πρόσφατη έκθεση Stern το απέδειξε κατά τρόπο που κρίθηκε αξιόπιστος από πολλούς ειδικούς – όσο περισσότερο περιμένουμε, τόσο υψηλότερο θα είναι το κόστος των μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης.

*

* *

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κρίνει αναγκαία μια ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική, διαρθρωμένη με βάση τις μακροπρόθεσμες προκλήσεις, φιλόδοξη, με μέριμνα για την καλύτερη δυνατή χρήση των δημοσιονομικών και ανθρώπινων μέσων και ενταγμένη σε ένα ισορροπημένο

παγκόσμιο πλαίσιο το οποίο θα λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση των διαφόρων ομάδων χωρών: προηγμένων, νεοεμφανιζόμενων ή σε κατάσταση μεγάλης φτώχειας.

Η χάραξη της πολιτικής αυτής, κυρίως όσον αφορά την οργάνωση, την εφαρμογή της ρύθμισης και τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος, θα ανήκει στην αρμοδιότητα των κρατών, με βάση την επικουρικότητα. Στην κάθε χώρα θα επιβληθεί υποχρέωση αποτελέσματος για την τήρηση των στόχων και του πλαισίου που θα καθοριστούν από κοινού, στο πνεύμα της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να αναλάβει την παρακολούθηση και, ενδεχομένως, να αποφασίσει διορθωτικά ή συμπληρωματικά μέτρα.

*

* *

Η συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ιταλίας (CNEL)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕΓΑΛΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΕ ΔΙΚΤΥΟ (V)

Ομάδα ΕΝΕΡΓΕΙΑ (21.02.07)

ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ:

- **Η ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ**
- **Η ΑΓΟΡΑ**
- **Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΠΟΥ ΘΕΤΟΥΝ ΟΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ**

Ουδείς αμφισβητεί ότι η διάθεση ενέργειας σε προσιτές τιμές και σε μακροπρόθεσμη προοπτική αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο για τη διασφάλιση της ανταγωνιστικότητας και των απαραίτητων προϋποθέσεων για την ανάπτυξη των σύγχρονων οικονομιών: η επίτευξη αυτού του στόχου δεν είναι ωστόσο αυτονόητη εφόσον η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέθεσε τον Μάρτιο του 2006 τις απόψεις της στο πράσινο βιβλίο που φέρει τον τίτλο «Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για σίγουρη, ανταγωνιστική και βιώσιμη ενέργεια» με σκοπό να δώσει τις απαραίτητες κατευθύνσεις σε μια συγκυρία που χαρακτηρίζεται από ασυνέχεια σε σχέση με το παρελθόν.

“Η Ευρώπη εισέρχεται σε μια νέα ενεργειακή εποχή”, αναφέρεται πράγματι στην αρχή του πράσινου βιβλίου: το μήνυμα δεν είναι θριαμβευτικό διότι, συνεχίζοντας την ανάγνωση του εγγράφου, παράλληλα με τα γνωστά προβλήματα που δεν επιλύθηκαν ακόμη και αφορούν την έλλειψη διαφάνειας και την ανεπαρκή ολοκλήρωση των εθνικών αγορών ενέργειας, επισημαίνονται οι απειλές που διαγράφονται στον ορίζοντα σε ό,τι αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού και την βιωσιμότητα του αναπτυξιακού μας υποδείγματος, οι οποίες μεταφράζονται σε αντίστοιχες προκλήσεις για την Ευρώπη.

Εισερχόμενη στην «νέα εποχή» η Ιταλία αντιμετωπίζει δυσκολότερες συνθήκες σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη.

Εδώ και καιρό οι θεσμικοί φορείς διαπίστωσαν ότι η σημερινή διάρθρωση του ενεργειακού μας εφοδιασμού

- λαμβάνοντας κυρίως υπόψη το μείγμα των πρωτογενών ενεργειακών πηγών ενέργειας που χρησιμοποιούνται, στο οποίο κυριαρχεί το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο - επιβάλλει στους καταναλωτές υψηλότερο κόστος σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες προέβησαν σε διαφορετικές επιλογές κατά το παρελθόν και ακολούθησαν διαφορετικές πορείες. Για να καλυφθεί, τουλάχιστον εν μέρει, αυτό το μειονέκτημα θεσπίστηκαν μέτρα για την κατάργηση των διαφόρων ειδών εμποδίων και εξαρτήσεων και την προώθηση πιο ανοιχτών αγορών, σύμφωνα με τις κοινοτικές οδηγίες, ώστε να καταστεί δυνατή η πρόσβαση αυξανόμενου αριθμού ενδιαφερομένων επιχειρήσεων.

Πράγματι, θεωρείται ότι ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των φορέων αυτού του τομέα, που μέχρι σήμερα δεν κατέστη δυνατό να ελεγχθεί η εφαρμογή του σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και εξαιτίας του μεγέθους ορισμένων δεσποζουσών θέσεων, επιτρέπει να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος στόχος για πιο αυστηρή διαχείριση.

Η κατάσταση στη χώρα μας όσον αφορά την ενέργεια αποτέλεσε και αποτελεί αντικείμενο προσοχής και μελέτης και εκ μέρους του CNEL (Εθνικό Συμβούλιο Οικονομίας και Εργασίας), το οποίο συνέστησε τράπεζα διαβουλεύσεων στην οποία συμμετέχουν, μαζί με τους κοινωνικούς εταίρους, οι κύριοι εθνικοί φορείς και οι σημαντικοί εμπειρογνώμονες του τομέα.

Οι πτυχές που εξετάζει σήμερα η επιτροπή V του CNEL (μαζί με το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία της πληροφορίας» -TEN/263 της ΕΟΚΕ) αναφέρονται στους κινδύνους που θα αντιμετωπίσει η Ιταλία, ίσως σε μεγαλύτερο βαθμό από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, ενώ διαπιστώνεται ότι κάμπτεται η εμπιστοσύνη για την επ' αόριστο μονιμότητα των συνθηκών που εδώ και ένα αιώνα εγγυώνται την ενέργεια για την ανάπτυξη της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας.

Πρέπει πράγματι να τεθούν ερωτήματα όσον αφορά τον βιώσιμο χαρακτήρα, έστω και μεσοπρόθεσμα, του σημερινού υποδείγματος ενεργειακής κατανάλωσης: όχι μόνο εξαιτίας των μη αναστρέψιμων ζημιών που προκλήθηκαν στο περιβάλλον, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τις κλιματικές αλλαγές, αλλά επίσης και εξαιτίας της πολύ πιθανής μείωσης των πρωτογενών πηγών ενέργειας όπως είναι οι ορυκτοί υδρογονάνθρακες. Η αναφορά σε πιθανά σενάρια παγκόσμιας κρίσης, ιδιαίτερα όσον αφορά το πετρέλαιο, δεν οφείλεται μόνο στην ανεπάρκεια των απαραίτητων επενδύσεων για την αναζήτηση και εκμετάλλευση κοιτασμάτων καθώς και στους υψηλούς πολιτικούς κινδύνους που χαρακτηρίζουν τις ελάχιστες περιοχές του πλανήτη όπου συγκεντρώνονται τα κύρια αποθέματα. Έγκυροι επιστημονικοί κύκλοι, κυρίως γεωλόγων, υπογραμμίζουν ότι είναι αναπόφευκτη η προσεχής εξάντληση των παγκόσμιων κοιτασμάτων σε πετρέλαιο, που δεν θα είναι πλέον δυνατό, όπως κατά το παρελθόν, να αντικατασταθούν από την ανακάλυψη σημαντικών κοιτασμάτων. Όσον αφορά το «συμβατικό» πετρέλαιο (αυτό δηλαδή που μπορεί να αντληθεί με περιορισμένο κόστος και δοκιμασμένες τεχνολογίες) τα διαθέσιμα αποθέματα, αν διατηρηθεί ο σημερινός ρυθμός εκμετάλλευσης, θα εξαντληθούν σύμφωνα με τους πιο αναγνωρισμένους γεωλόγους σε διάστημα 40 περίπου ετών.

Παρομοίως, δεν φαίνεται να υπάρχουν σήμερα διαθέσιμες τεχνολογικές καινοτομίες τέτοιας εμβέλειας που να εξασφαλίζουν ενεργειακούς πόρους από άλλες πηγές εκτός των υδρογονανθράκων (π.χ. από πυρηνική ενέργεια ή άνθρακα) που να μπορούν να χρησιμοποιηθούν χωρίς περιβαλλοντικούς κινδύνους για την βιώσιμη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας με τους σημερινούς ρυθμούς αύξησης. Ακόμα πιο μακρινές και αβέβαιες φαίνονται οι προοπτικές για την οικονομική και σημαντική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Οι αρμόδιες ευρωπαϊκές οργανώσεις έχουν ήδη συνείδηση αυτών των προβλημάτων και έχουν αντιληφθεί ότι διαφορετικής φύσεως καταστάσεις κρίσης μπορούν να εκδηλωθούν ακόμη και στην

επόμενη γενεά, ενώ την άποψη αυτή αρχίζουν να υιοθετούν ακόμη και τα ιταλικά θεσμικά όργανα και η κοινή γνώμη.

Με την προοπτική αυτή, που κυριαρχείται κατά βάση από την πρόκληση που θέτει η κλιματική αλλαγή και χαρακτηρίζεται μεσοπρόθεσμα από το θέμα της ασφάλειας του εφοδιασμού, η Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, κατά την πρόσφατη συνεδρίασή της στις 14 και 15 Δεκεμβρίου 2006, αποφάσισε να ακολουθήσει την δυναμική διαδικασία της χάραξης μιας πραγματικής σφαιρικής ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη, που θα αναπτυχθεί με αλληπάλληλες περιοδικές επανεξετάσεις εκ μέρους της Επιτροπής. Ανάλογα με τον πολιτικό προσανατολισμό, θα υιοθετηθούν σχέδια δράσης προκειμένου να επιτευχθεί η μετάβαση από το σημερινό υπόδειγμα χρήσης των πηγών και της ενεργειακής κατανάλωσης, που είναι το αποτέλεσμα μη συντονισμένων εθνικών επιλογών, σε μια μελλοντική διάρθρωση, εκ των προτέρων πιο σίγουρη και βιώσιμη που θα συνοδεύεται ίσως από μια ανταγωνιστική αγορά, η οποία σίγουρα δεν θα χαρακτηρίζεται όπως κατά το παρελθόν από άφθονη και προσιτή ενέργεια.

Η Ιταλία, εν όψει της προσεχούς μεταβατικής φάσεως, δεν μπορεί σήμερα να στηριχθεί, σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, σε παραγωγική ικανότητα εναλλακτικών πηγών σε σχέση με τους υδρογονάνθρακες, όπως η πυρηνική ενέργεια και ο άνθρακας. Η πορεία της προς μια νέα δομή θα πρέπει απαραίτητα να στηριχθεί στην συνέχεια μεσοπρόθεσμα της σημερινής διάρθρωσης του εφοδιασμού και της κατανάλωσης που χαρακτηρίζεται από υψηλή συμμετοχή του πόρου «φυσικό αέριο», που προορίζεται να αντικαταστήσει το πετρέλαιο, ακόμη και για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Η χρήση του φυσικού αερίου, που είναι λιγότερο προβληματική, τόσο λόγω των μικρότερων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα όσο και λόγω της μεγαλύτερης διαθεσιμότητας παγκόσμιων αποθεμάτων, παρουσιάζει ωστόσο ορισμένες δυσχέρειες σε ό,τι αφορά την συνέχεια του εφοδιασμού και τις τιμές. Τα κοιτάσματα από τα οποία εφοδιάζεται η Ιταλία (μέσω αγωγού αερίου όπως και οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες) βρίσκονται στην Ρωσία, στην βόρειο Αφρική (Αλγερία και Λιβύη) και στην Βόρειο Θάλασσα και τελούν υπό την άμεση διαχείριση των εθνικών κυβερνήσεων. Στο μέλλον, ενόψει των συστημάτων μεταφοράς μέσω θαλάσσης, η Ιταλία θα μπορέσει να διευρύνει τον αριθμό των χωρών που την εφοδιάζουν με αέριο αναπτύσσοντας σχέσεις και συμφωνίες με άλλες χώρες-παραγωγούς όπως π.χ. η Αίγυπτος, το Κατάρ και η Νιγηρία.

Η εφοδιαστική του φυσικού αερίου που προορίζεται να τροφοδοτήσει τις ζώνες διανομής από τις περιοχές παραγωγής (που συχνά είναι ιδιαίτερα απομακρυσμένες) φαίνεται ιδιαίτερα περίπλοκη.

Απαιτούνται σημαντικά έργα υποδομής στον τομέα των μεταφορών «μακρινών αποστάσεων» όπως οι επίγειοι αεραγωγοί που διασχίζουν τα διάφορα εθνικά σύνορα ή υποθαλάσσια· ή απαιτούνται συστήματα με πλοία μεταφοράς υγροποιημένου φυσικού αερίου (ΥΦΑ) βάσει συγκεκριμένων δρομολογίων. Η μεταφορά ΥΦΑ μέσω θαλάσσης παρουσιάζει κινδύνους και εμπόδια και απαιτεί συνεπώς λεπτομερέστατο προγραμματισμό (που δεν μπορεί να συγκριθεί με την εφοδιαστική του αργού πετρελαίου, που μεταφέρεται από πετρελαιοφόρα βάσει δρομολογίων που δεν είναι αυστηρά προκαθορισμένα και αποθηκεύεται σε παράκτιες δεξαμενές). Οι τερματικοί σταθμοί αναχώρησης και

άφιξης του ΥΦΑ είναι στην πραγματικότητα ιδιαίτερα πολύπλοκες και δαπανηρές εγκαταστάσεις οι οποίες σχεδιάζονται, εξοπλίζονται και λειτουργούν (όπως και τα ειδικά πλοία που χρησιμοποιούνται για τη μεταφορά) κατά τρόπο που να εγγυάται επαρκή επίπεδα ασφάλειας των επιχειρήσεων.

Η εγκατάσταση και η διαχείριση των έργων υποδομής και των συστημάτων υποστήριξης της εφοδιαστικής του φυσικού αερίου, τόσο μέσω ξηράς όσο και μέσω θαλάσσης, λόγω των σημαντικών επενδύσεων (που επηρεάζουν πολύ την τιμή του αερίου για τον καταναλωτή), απαιτούν μακροχρόνιες εμπορικές συμφωνίες και την σύναψη εταιρικών σχέσεων μεταξύ προμηθευτών και αγοραστών.

Οι φορείς που διεξάγουν άμεσες διαπραγματεύσεις για την αγορά αερίου στην πηγή, στις χώρες παραγωγούς, αντιμετωπίζουν συνομιλητές που έχουν μεγάλη συμβατική εξουσία έναντι της ζήτησης και οι οποίοι είναι σε θέση (π.χ. όπως πρόσφατα η εταιρία Gazprom) να δημιουργήσουν προβλήματα στους ευρωπαίους αντισυμβαλλομένους με μονομερείς αποφάσεις. Συνεπώς, οι αγοραστές πρέπει να διαθέτουν οικονομική επιφάνεια και πολιτικό βάρος συγκρίσιμο με εκείνο των πωλητών (της προσφοράς) έτσι ώστε το συνολικό πλαίσιο των σχέσεων να χαρακτηρίζεται από ισορροπία. Όλα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα κατά τις τελευταίες δεκαετίες να δημιουργηθεί μια ευρωπαϊκή αγορά αερίου που να χαρακτηρίζεται, π.χ. στην Γαλλία, την Γερμανία και την Ιταλία, από την παρουσία φορέων, που οπωσδήποτε βρίσκονται σε δεσπίζουσα θέση στα αντίστοιχα εθνικά περιβάλλοντα, αλλά είναι σε θέση μέχρι σήμερα να εξασφαλίζουν επαρκές επίπεδο ασφάλειας στον εφοδιασμό. Η εξασφάλιση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την Ιταλία, όπου οι προμήθειες φυσικού αερίου πρέπει να υποστηρίζουν (όπως ήδη αναφέρθηκε) σημαντικό μέρος και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Συνεπώς, η πορεία προς τον κοινοτικό στόχο για μια ανοιχτή και ανταγωνιστική αγορά ενέργειας συνάντησε και συναντά εμπόδια σε κάθε χώρα που αποδυναμώνουν ουσιαστικά τις ισχυρές θέσεις των «εθνικών πρωταγωνιστών» (παρά το ότι οι θεσμικές οργανώσεις και στην Ιταλία μελετούν και προωθούν πρωτοβουλίες για να μειωθεί η παρουσία τους και να υποστηριχθεί η είσοδος νέων φορέων).

Στην παρούσα συγκυρία ορισμένοι φορείς της χώρας μας αντιμετωπίζουν με μεγάλη εμπιστοσύνη την πιθανότητα να υπερπηδηθούν οι δυσκολίες και οι αντιφάσεις της στιγμής, στηρίζοντας τις ελπίδες τους σε μέγιστο βαθμό στις δυνατότητες της Ευρώπης, που θεωρείται ως ο μόνος φορέας που είναι σε θέση να επεξεργαστεί μια κοινή εξωτερική πολιτική για την ενέργεια και να αναπτύξει έναν τρόπο «διακυβέρνησης» που να εξασφαλίζει σε όλες τις χώρες τις απαραίτητες προϋποθέσεις για έναν σίγουρο εφοδιασμό, προσφεύγοντας σε μείγμα ενεργειακών πόρων επαρκώς διαφοροποιημένων (χωρίς να αποκλείεται η πυρηνική ενέργεια και ο άνθρακας), που ταυτόχρονα σέβεται το περιβάλλον.

Κατά την άποψη αυτών των φορέων, θα πρέπει να επισημανθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο και να προωθηθούν εφικτές δράσεις στον τομέα της εξοικονόμησης ενέργειας, της εκμετάλλευσης των αποθεμάτων, της έρευνας και καινοτομίας όσον αφορά την ενέργεια. Στο επίπεδο των επιμέρους ευρωπαϊκών χωρών θα πρέπει πρωτίστως να επιδιωχθεί με αποφασιστικότητα ο στόχος για ανοιχτές εσωτερικές αγορές, με τον επαναπροσδιορισμό των εθνικών πρωταγωνιστών και την είσοδο νεοεισερχόμενων ώστε να τεθεί σε ενέργεια πραγματικός ανταγωνισμός· οι εθνικές πολιτικές θα

πρέπει τέλος να αναλάβουν την τήρηση των βασικών κανόνων των δημόσιων υπηρεσιών σε μια ανταγωνιστική αγορά, εξασφαλίζοντας ότι οι διαδικασίες απελευθέρωσης θα οδηγήσουν σε πραγματική βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών στον τομέα της ενέργειας.

Το πλαίσιο που παρουσιάζουμε δεν θα πραγματοποιηθεί σίγουρα στο εγγύς μέλλον.

Η Ευρώπη θα πρέπει πρώτα απ' όλα, σύμφωνα με το πράσινο βιβλίο, να εκφράζεται με μια φωνή που θα χαράζει «μια κοινή εξωτερική πολιτική στον τομέα της ενέργειας», αναλαμβάνοντας αποτελεσματικά το ρόλο της έναντι των δύσκολων εταίρων (όπως για παράδειγμα η Ρωσία ή η Αλγερία).

Ένα πρόβλημα στρατηγικής σημασίας όπως ο ενεργειακός εφοδιασμός μιας ηπειρωτικής περιοχής με τα βιομηχανικά χαρακτηριστικά και την πυκνότητα πληθυσμού της Ευρώπης απαιτεί βεβαίως, στο σημερινό πλαίσιο αβεβαιότητας, την ανάληψη αποφασιστικής και σταθερής πολιτικής δράσης που πρέπει να πραγματοποιηθεί με τη μέγιστη ενέργεια σε παγκόσμιο επίπεδο: ωστόσο φαίνεται δύσκολο να επιτευχθούν συγκεκριμένα αποτελέσματα στο θέμα αυτό βραχυπρόθεσμα από μια πολιτική οντότητα όπως η Ευρώπη.

Επιπλέον, οι ευρωπαϊκές χώρες, που στο θέμα της ενέργειας πρέπει να συγκλίνουν σε συμπεράσματα που να εκφράζονται «με μια φωνή», αντικατοπτρίζουν ιδιαίτερα διαφοροποιημένες ανάγκες και προβλήματα: για την Ιταλία π.χ., για τους λόγους που εκτέθηκαν προηγουμένως, η ασφάλεια του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο κατά τις προσεχείς δεκαετίες, καθώς και η διεύρυνση της βάσης προσφοράς, αποτελούν σίγουρα πιο δεσμευτικό στόχο από ό,τι λ.χ. για την Γαλλία ή τη Γερμανία που βασίζονται σε μείγμα ενεργειακής παραγωγής που δεν αποτελείται αποκλειστικά από υδρογονάνθρακες όπως συμβαίνει στην Ιταλία.

Σε ό,τι αφορά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ελευθέρωσης και το άνοιγμα των εσωτερικών αγορών κάθε κράτους μέλους, κρίνεται ότι θα μπορούσαν σίγουρα να υπάρξουν θετικά αποτελέσματα, εν όψει μιας ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς της ενέργειας και του φυσικού αερίου.

Δεν πρέπει ωστόσο να λησμονείται ότι μια πραγματική αγορά ενέργειας προς όφελος των καταναλωτών θα απαιτούσε μια εν δυνάμει υπεραφθονία του εφοδιασμού από πρωτογενείς πηγές και έναν κάποιο ανταγωνισμό μεταξύ των οργανισμών που ελέγχουν την διαθεσιμότητά τους σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αυτό δεν ισχύει σήμερα: για παράδειγμα, οι κύριοι προμηθευτές αερίου που βρίσκονται στην Ρωσία και την Αλγερία, προς τους οποίους στρέφεται η Ευρώπη, φαίνεται ότι έχουν την τάση να εδραιώσουν με συμφωνίες τις αντίστοιχες θέσεις ισχύος που έχουν ήδη καταλάβει παρά να ανοιχθούν στον ανταγωνισμό και να αποδεχτούν ενδεχομένως προτάσεις εταιρικών σχέσεων που προέρχονται από την πλευρά της ζήτησης.

Σε αυτή την πολύπλοκη κατάσταση, έχει σημασία να συνεισφέρει η Ιταλία στα ευρωπαϊκά όργανα υποστηρίζοντας την απαραίτητη «ενιαία φωνή» προκειμένου να επιδιωχθούν με αποτελεσματικότητα

οι σημαντικοί στόχοι που αναφέρονται στο πράσινο βιβλίο τους οποίους όλα τα κράτη αντιλαμβάνονται κατά τον ίδιο τρόπο. Αναφέρουμε για παράδειγμα:

- την επιδίωξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας και ασφάλειας στα δίκτυα μεταβίβασης και στις υποδομές,
- τη μέγιστη ανάκτηση ενεργειακής αποτελεσματικότητας στις παραγωγικές διαδικασίες, στις κατασκευές και στις μεταφορές,
- την ανάπτυξη χρήσεων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας,
- την ανάπτυξη καινοτόμων ενεργειακών τεχνολογιών,
- τη διάθεση επαρκών χρηματοδοτήσεων για τα νέα έργα υποδομής και την έρευνα.

*

* *

Συμβολή της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής των Κάτω Χωρών (SER)

Προς μία ελπιδοφόρα και βιώσιμη ενεργειακή πολιτική στις Κάτω Χώρες

Η ταχεία αύξηση της κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων, τα κλιματικά προβλήματα που σχετίζονται με αυτήν και η αυξανόμενη εξάρτηση από τις εισαγωγές ενέργειας από πολιτικά ασταθείς περιοχές καταδεικνύουν την ανάγκη χάραξης ενός διαρκούς προσανατολισμού για το μελλοντικό ενεργειακό εφοδιασμό. Αυτό ισχύει με βεβαιότητα για τις Κάτω Χώρες, ένα έθνος με οικονομική διάρθρωση εντατικής κατανάλωσης ενέργειας και με ανοιχτούς ορίζοντες.

Στο πλαίσιο αυτό, η ολλανδική κυβέρνηση ακολουθεί, από το 2001, μία εστιασμένη πολιτική, αποκαλούμενη πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση (*energietransitiebeleid*)⁹, η οποία στοχεύει στην υλοποίηση της μετάβασης προς βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό. Ένας ενεργειακός εφοδιασμός είναι βιώσιμος εάν η υφιστάμενη και μελλοντική διαθεσιμότητα των χρησιμοποιούμενων ενεργειακών πηγών είναι επαρκής, εάν οι βλαβερές συνέπειες από τη χρήση ενέργειας επί του ανθρώπου και του περιβάλλοντος είναι περιορισμένες στο ελάχιστο και εάν η αξιοπιστία και η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού είναι εξασφαλισμένες. Η ενέργεια οφείλει, εξάλλου, να είναι προσιτή σε όλους και η τιμή της να είναι λογική. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει κυρίως να αποφεύγεται όσο το δυνατόν περισσότερο το ενδεχόμενο οι υψηλές ενεργειακές δαπάνες να θέτουν σε κίνδυνο την ανταγωνιστική θέση των ολλανδικών επιχειρήσεων.

Η πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση αποτελεί το κεντρικό θέμα της παρούσας συμβολής, στην οποία εξετάζονται τα παρακάτω ερωτήματα:

- Σε τι συνίσταται η πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση;
- Ποιες είναι οι απόψεις του SER σχετικά με την πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση;
- Ποίος είναι ο ρόλος, κατά το SER, των ενδιαφερόμενων παραγόντων;
- Ποιες είναι οι φιλοδοξίες όσον αφορά την ενέργεια και το κλίμα της νέας ολλανδικής κυβέρνησης;
- Ποια συμβολή επιδιώκουν να έχουν οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες;

Η ολλανδική πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση

Η μετάβαση σε ένα βιώσιμο ενεργειακό σύστημα βρίσκεται στο επίκεντρο της πολιτικής για την ενεργειακή μετάβαση. Για την επιτυχή ολοκλήρωση αυτής της διαδικασίας απαιτούνται πολλές δεκαετίες. Ενώ η ισχύουσα ενεργειακή πολιτική επιδιώκει την υλοποίηση στόχων μέχρι το 2010, η πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση επικεντρώνεται ακριβώς στο επόμενο διάστημα. Η πολιτική για τη μετάβαση προβλέπει το συνδυασμό τεχνολογικών, διαρθρωτικών και πολιτιστικών αλλαγών, με σκοπό την ικανοποίηση των ενεργειακών αναγκών κατά τρόπο καινοτόμο και βιώσιμο. Η πολιτική για τη μετάβαση απαιτεί, μεταξύ άλλων, μία διοικητική μεταρρύθμιση. Την εγκαθίδρυση καλύτερης συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων αρχών, των παραγόντων της αγοράς και των κοινωνικών

⁹

Για πληροφορίες στην αγγλική, βλέπε: www.senternovem.nl/EnergyTransition/Index.asp.

οργανώσεων, καθώς και μεταξύ των διαφόρων δημόσιων αρχών. Επομένως, οι δημόσιες αρχές δεν αποτελούν το μοναδικό παράγοντα της διαδικασίας για τη μετάβαση, αλλά διαδραματίζουν, ωστόσο, σημαντικό κινητήριο ρόλο. Αυτές διασφαλίζουν την καθοδήγηση μίας διαδικασίας, της οποίας τις θεμελιώδεις έννοιες συνιστούν η αβεβαιότητα, η πολυπλοκότητα και η συνοχή. Οι δημόσιες αρχές ενθαρρύνουν, δημιουργούν ευνοϊκές συνθήκες, φέρνουν σε επαφή τους ενδιαφερόμενους παράγοντες και μεριμνούν για την τήρηση των συμφωνηθέντων.

Εντωμεταξύ, δημιουργήθηκαν έξι βάσεις – συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα – γύρω από τα βασικά θέματα της ενεργειακής μετάβασης: οικολογικές πρώτες ύλες, βιώσιμη κινητικότητα, αποδοτικότητα της αλυσίδας, νέο αέριο, βιώσιμη ηλεκτρική ενέργεια και ενεργειακή διαχείριση στο δομημένο περιβάλλον. Αυτές οι βάσεις διαδραματίζουν καταλυτικό και μεσάζοντα ρόλο σε σχέδια σχετικά με τα διάφορα θέματα. Επιδιώκουν τη δημιουργία καινοτόμων δυνατοτήτων για τις ολλανδικές επιχειρήσεις και ιδρύματα, καθώς και τον εντοπισμό των συμφορήσεων όσον αφορά την πολιτική και τη νομοθετική ρύθμιση. Για το σκοπό αυτό, επιλέγησαν, μεταξύ των προτάσεων των βάσεων, 26 τρόποι μετάβασης, οι οποίοι είναι δυνατά σε θέση να επιτρέψουν την επίτευξη των στόχων της ενεργειακής μετάβασης. Κατά τη διαδικασία επιλογής, κάθε βάση εξέτασε ποιος είναι ο πλέον ελπιδοφόρος τρόπος μετάβασης, από οικονομικής και περιβαλλοντικής απόψεως.

Οι απόψεις του SER σχετικά με την πολιτική για την ενεργειακή μετάβαση

Το SER υποστηρίζει τις γενικές γραμμές της πολιτικής για την ενεργειακή μετάβαση¹⁰. Το Συμβούλιο την θεωρεί ως απάντηση στο αίτημα, το οποίο υπέβαλε το 1999, για ένα "σχέδιο Δέλτα για βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό", και το οποίο περιλαμβάνοντας σε γνωμοδότησή του με θέμα την κλιματική πολιτική¹¹. Το Συμβούλιο εκτιμά ότι τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη από τη μετάβαση σε βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό θα είναι σημαντικά, υπό την προϋπόθεση του προσεκτικού σχεδιασμού της πολιτικής για τη μετάβαση.

Έχει ιδιαίτερη σημασία η ύπαρξη ισορροπίας μεταξύ της τιμής της ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις και του κοινωνικού κόστους της χρήσης ενέργειας (πραγματικό κόστος συν το κόστος από τις εξωτερικές συνέπειες). Λαμβανομένου υπόψη ότι η μετάβαση προς βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό θα διαρκέσει πολλές δεκαετίες, είναι πρωταρχικής σημασίας η πολιτική που θα ακολουθήσουν οι διάφορες κυβερνήσεις να είναι συνεκτική. Πέραν αυτού, είναι απαραίτητη η ύπαρξη σχετικά διεθνούς συμπαράστασης. Πρέπει κυρίως να υπάρξει συντονισμός της εθνικής πολιτικής με εκείνη της ΕΕ, καθώς και να συναφθούν συμμαχίες με τις ηγετικές διεθνώς χώρες. Για περισσότερη αποτελεσματικότητα, θα πρέπει να εντατικοποιηθεί η πολιτική για την πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών. Η καινοτομία θα προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων πεδίων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και θέσεων εργασίας.

¹⁰ Γνωμοδότηση του SER με θέμα "*Naar een kansrijk en duurzaam energiebeleid*", Χάγη 2006. Η αγγλική σύνοψη της γνωμοδότησης (Towards a Sustainable Energy Policy with Economic Potential) βρίσκεται στη διεύθυνση: www.ser.nl.

¹¹ Το "σχέδιο Δέλτα" αναφέρεται στο ολλανδικό σύστημα προστασίας από την υπερχειλίση της θάλασσας, το οποίο υλοποιήθηκε κατά το δεύτερο ήμισυ του 20ου αιώνα με τη χρησιμοποίηση μοναδικών τεχνολογικών μέσων.

Ο ρόλος των ενδιαφερόμενων παραγόντων

Η μετάβαση προς βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό θα επιτευχθεί μόνο εάν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη συμβάλλουν ενεργά σε αυτή τη διαδικασία. Πέραν των δημόσιων αρχών, θα πρέπει ο επιχειρηματικός κόσμος, οι κοινωνικοί εταίροι, οι εργοδοτικές και διακλαδικές επαγγελματικές οργανώσεις, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις καθώς και οι οργανώσεις καταναλωτών να συνδράμουν σε αυτήν, ανάλογα με το επίπεδο των ευθυνών τους. Το SER διακρίνει διάφορες οπτικές γωνίες για τη συγκεκριμενοποίησή της:

- Τα πρώτα στάδια αποτελούν *η ευαισθητοποίηση, η ενημέρωση και η επίδειξη*. Με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων ενημέρωσης και επίδειξης, οι εργοδοτικές και διακλαδικές επαγγελματικές οργανώσεις μπορούν να επιτείνουν την ευαισθητοποίηση των ΜΜΕ για τα ενεργειακά θέματα, την προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας και την ενίσχυση της χρησιμοποίησης νέων "καθαρών" ενεργειακών τεχνολογιών ('βέλτιστες πρακτικές').
- Στη συνέχεια, είναι δυνατόν να επιτευχθεί ευρεία υποστήριξη της πολιτικής για την ενεργειακή μετάβαση, μέσω του *διαλόγου και της παροχής συμβουλών*. Χάρη σε εθελοντικές συμφωνίες – ένα μέσον το οποίο χρησιμοποιείται συχνά στις Κάτω Χώρες – οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες έχουν τη δυνατότητα να επιταχύνουν τις διαδικασίες στο πλαίσιο της πολιτικής για την ενεργειακή μετάβαση.
- Παράλληλα, οι τράπεζες, τα συνταξιοδοτικά ταμεία και άλλα χρηματοοικονομικά ιδρύματα μπορούν να επηρεάσουν τη μετάβαση σε ένα βιώσιμο ενεργειακό εφοδιασμό, μέσω της *χορήγησης δανείων και της δημιουργίας ταμείων*.
- Όσον αφορά τις *νέες τεχνολογικές εφαρμογές*, οι καταναλωτές και οι οργανώσεις τους (καθώς και οι οργανώσεις ιδιοκτητών και ενοικιαστών) έχουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Ο μεγάλος αριθμός των "πρώτων χρηστών" ('early adopters') παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι διατίθεται περισσότερος χώρος για πειραματισμό. Σε περίπτωση ευρείας διάδοσης, το κόστος για τους "ακολουθούντες" μπορεί να μειωθεί σχετικά γρήγορα.
- Ως "πελάτες εκκίνησης" ('launching customer') πραγματοποιώντας *βιώσιμες αγορές*, οι δημόσιες αρχές μπορούν επίσης να στηρίξουν τη ζήτηση τεχνολογιών υψηλής ενεργειακής αποδοτικότητας και προϊόντων βιώσιμης ενέργειας.
- Για την κάλυψη της ενεργειακής μετάβασης, θα ήταν σκόπιμο να δοθεί επαρκής προσοχή στις *κοινωνικές πτυχές και τις πτυχές της απασχόλησης*. Πρόκειται κυρίως για τη σημασία που έχει η εκπαίδευση και η κατάρτιση του προσωπικού στις επιχειρήσεις και στους τομείς που συνδέονται με τη διαδικασία της μετάβασης. Η συμμετοχή των εργαζομένων είναι αναγκαία και μπορεί να ενισχυθεί μέσω του κοινωνικού διαλόγου, της ενημέρωσης ή της διαβούλευσης.

Οι φιλοδοξίες της νέας ολλανδικής κυβέρνησης

Η κυβέρνηση Balkenende IV, η οποία ανέλαβε τα καθήκοντά της στις 22 Φεβρουαρίου 2007, καθόρισε φιλοδοξούς στόχους σε θέματα κλίματος και ενέργειας στο πολιτικό πρόγραμμά της για την περίοδο 2007-2011: εξοικονόμηση ενέργειας κατά 2% ετησίως, αύξηση κατά 20% του μεριδίου της

βιώσιμης ενέργειας μέχρι το 2020 και μείωση του όγκου εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, κατά προτίμηση σε ευρωπαϊκό της επίπεδο, της τάξης του 30% σε σχέση με το 1990.

Για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων, απαιτούνται νέες αποδοτικές ενεργειακά τεχνολογίες, πρέπει να συναφθούν διεθνείς συμμαχίες και να δοθούν κίνητρα στην αγορά (σύμφωνα με την αρχή "ο ρυπαίνων/χρήστης πληρώνει"). Ακολουθείται μία εστιασμένη προσέγγιση, βάσει διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, όσον αφορά το δομημένο περιβάλλον, τον ενεργειακό τομέα, τη βιομηχανία, τον τομέα των μεταφορών και τη γεωργία.

Η συμβολή που επιθυμούν να έχουν οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες

Τα φιλόδοξα σχέδια της κυβέρνησης προέτρεψαν τους ενδιαφερόμενους παράγοντες να διατυπώσουν και οι ίδιοι συγκεκριμένες προτάσεις. Ούτως, διατυπώθηκε μεγάλος αριθμός προτάσεων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Παρατίθενται ορισμένες από αυτές:

- Οι εργοδοτικές οργανώσεις κάλεσαν από κοινού τη νέα κυβέρνηση να ενσωματώσει εντός μίας συμφωνίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη διατάξεις σχετικές με μία στρατηγική για την καινοτομία με σκοπό την επίτευξη στόχων για θέματα ενέργειας και κλίματος. Η εν λόγω στρατηγική οφείλει να συμβάλει, χάρη σε τεχνολογικές προόδους, στη βελτίωση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας κατά ορισμένες δεκάδες μονάδες επί τοις εκατό. Ένας κατάλογος δυνατοτήτων και προτάσεων ανά τομέα παρατίθενται στη δημοσίευση *Nederland gidsland? Als het meer maar slim gebeurt*.
- Η μεγαλύτερη κεντρική συνδικαλιστική οργάνωση των Κάτω Χωρών συνεργάστηκε με ορισμένες περιβαλλοντικές οργανώσεις για την κατάρτιση ενός, επιστημονικά τεκμηριωμένου, οικολογικού ενεργειακού σχεδίου: *Green4sure*. Στο εν λόγω σχέδιο προτείνονται τρόποι ενθάρρυνσης των δημόσιων αρχών, των επιχειρήσεων και των πολιτών προκειμένου αυτοί να προβούν σε βιώσιμες και ενεργειακά αποτελεσματικές επιλογές, οι οποίες να είναι σύμφωνες με τους φιλόδοξους στόχους της κυβέρνησης.
- Στο πρόγραμμά τους *Energie 2007-2020*, οι ολλανδικές επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας επεξεργάστηκαν σχέδια για την επίτευξη των στόχων που έθεσε η κυβέρνηση σε θέματα ενέργειας και κλίματος. Αυτές είναι αποφασισμένες να δεσμευθούν σοβαρά, υπό την προϋπόθεση ότι και η κυβέρνηση θα αναλάβει μία ισχυρή, αυστηρή, συνεκτική και προσανατολισμένη προς την Ευρώπη πολιτική.
- Οι επιχειρήσεις στον τομέα της ενέργειας, οι στεγαστικοί συνεταιρισμοί και οι εταιρείες κατασκευής και εξοπλισμού επεξεργάστηκαν κοινό σχέδιο – *Meer met minder* – με την προοπτική εξοικονόμησης κατά 30% ενέργειας στις κατοικίες και τα λοιπά κτίρια μέχρι το 2020. Τα τρία τέταρτα των υφιστάμενων κτιρίων είναι δυνατόν να συμπεριληφθούν σε δράσεις, όπως καλύτερη μόνωση, πιο αποτελεσματικές εγκαταστάσεις και παραγωγή βιώσιμης ενέργειας (ηλιακοί θερμοσίφωνες και αντλίες θερμότητας).
- Η ίδια η κυβέρνηση ανακοίνωσε την πρόθεσή της να υιοθετήσει το συντομότερο δυνατόν μία φιλική προς το κλίμα πολιτική. Αυτή συνίσταται στην εξοικονόμηση ενέργειας και την αγορά βιώσιμης ενέργειας στο μέτρο του δυνατού.